

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**Формування інвестиційного потенціалу
регіону**

Виконав:

студент магістратури за спеціальністю
281 Публічне управління та
адміністрування денної форми навчання
Придолоба Віталій Михайлович

доцент кафедри публічного управління
та адміністрування, кандидат
економічних наук, доцент
Ваганова Л.В.

Рецензент:

АНОТАЦІЯ

Придолоба В.М. – Формування інвестиційного потенціалу регіону.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Основна увага в магістерській роботі присвячена обґрунтуванню теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо формування інвестиційного потенціалу регіону.

У першому розділі магістерського дослідження обґрунтована економічна сутність інвестиційного потенціалу регіону. Інвестиційний потенціал регіону розглядається як сукупність інвестиційних ресурсів суб'єктів господарської діяльності, які формують комплексну базу відтворення господарської та соціальної сфери життєдіяльності регіону інноваційну основу з метою забезпечення сталого економічного зростання. Також окрему увагу приділено вивченню зарубіжного досвіду формування інвестиційного потенціалу регіону.

У другому розділі роботи ідентифіковані передумови формування інвестиційного потенціалу України. А також опрацьована методика оцінки інвестиційного потенціалу регіону.

Зі свого боку, третій розділ роботи присвячений формуванню ефективного інвестиційного механізму в регіоні та концепції стратегії формування інвестиційного потенціалу регіону.

Ключові терміни та поняття: регіон, потенціал, інвестиційний потенціал, інвестиції, ризики, підприємництво, оцінка інвестиційного потенціалу.

SUMMARY

Pridoloba V.M. - Formation of investment potential of the region.

Master's Degree Program for Master's Degree in specialty 281 Public management and administration.

The main focus of the master's thesis is on substantiation of theoretical principles and development of practical recommendations for the formation of investment potential of the region.

The first section of the master's study substantiates the economic essence of the investment potential of the region. The investment potential of the region is considered as a set of investment resources of economic entities that form a comprehensive basis for the reproduction of economic and social spheres of the region's innovative basis to ensure sustainable economic growth. Special attention is also paid to the study of foreign experience in forming the investment potential of the region.

The second section identifies the prerequisites for the formation of Ukraine's investment potential. Also, the methodology for assessing the investment potential of the region has been developed.

For its part, the third section is devoted to the formation of an effective investment mechanism in the region and the concept of strategy for building investment potential of the region.

Key terms and concepts: region, potential, investment potential, investments, risks, entrepreneurship, investment potential assessment.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	
1.1. Економічна сутність інвестиційного потенціалу регіону	
1.2. Зарубіжний досвід формування інвестиційного потенціалу регіону	
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	
2.1. Передумови формування інвестиційного потенціалу України	
2.2. Методика оцінки інвестиційного потенціалу регіону	
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	
3.1. Формування ефективного інвестиційного механізму в регіоні	
3.2. Концепція стратегії формування інвестиційного потенціалу регіону	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах все більше посилюється конкурентна боротьба на національних та міжнародних ринках, що ґрунтується на активізації інвестиційної діяльності. Відповідні процеси передбачають розвиток ефективних виробництв, створення умов, мотивів і стимулів для розширення інвестиційної діяльності регіонів. При цьому актуальним є формування інвестиційного потенціалу, з допомогою якого регіони могли би концентрувати інвестиції для вирішення важливих соціально-економічних проблем.

На високому науковому рівні проблему формування інвестиційного капіталу досліджували такі зарубіжні вчені як О. Дацій, А. Дегтяр, В. Дорофієнко, М. Корецький, О. Коротич, М. Латинін, В. Мартиненко, В. Мамонова, А. Мерзляк, І. Михасюк, О. Мордвінов та інші. Проте питання конкурентоспроможності ТГ завжди залишається актуальним та таким, що потребує поглибленого вивчення.

Мета та завдання дослідження. Метою магістерської роботи є систематизація теоретичних аспектів та обґрунтування практичних розробок щодо шляхів удосконалення формування інвестиційного потенціалу регіону. У відповідності до цієї мети були поставлені та послідовно вирішувались такі *основні завдання*:

- визначення економічної сутності інвестиційного потенціалу регіону;
- систематизація зарубіжного досвіду формування інвестиційного потенціалу регіону;
- дослідження передумов формування інвестиційного потенціалу України;
- узагальнення методик оцінки інвестиційного потенціалу регіону;
- обґрунтування ефективного інвестиційного механізму в регіоні;
- обґрунтування концепції стратегії формування інвестиційного потенціалу регіону.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, пов'язані з формуванням інвестиційного потенціалу регіону. **Предмет** – теоретичні, методичні та прикладні аспекти формування інвестиційного потенціалу регіону.

Методика магістерського дослідження. Для вирішення поставлених у магістерській роботі завдань використовувався цілий рід методів дослідження. Зокрема, серед них - метод аналізу та синтезу (для визначення категоріального апарату за темою дослідження), структурно-логічний метод (для визначення змісту та структури інвестиційного потенціалу та інвестиційних ресурсів регіону), структуризації (для формування інвестиційного механізму та концепції стратегії формування інвестиційного потенціалу регіону), табличний та графічний для наочного зображення висновків та результатів роботи.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання теоретичних і практичних узагальнень та висновків магістерської роботи для удосконалення формування інвестиційного механізму.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

1.1. Економічна сутність інвестиційного потенціалу регіону

Роль інвестицій у сучасній економічній системі має колосальну значущість, оскільки є гарантом зростання добробуту населення, поліпшення національної економіки та її окремих суб'єктів. Однак саме твердження не має сили, якщо не створені спеціальні умови для успішного ведення інвестиційної діяльності. Сукупність цих умов у науці прийнято ототожнювати як інвестиційний клімат. В даний час уряд зробило багато зусиль щодо удосконалення інвестиційної діяльності, закріплених на законодавчому рівні (серед інших особливо хочеться відзначити підвищення інвестованого капіталу зарубіжних компаній), тим не менш, картина показує, що інвестиційний клімат у регіонах України за останні роки є аж ніяк не сприятливим. Насамперед, це пов'язано з впливом інвестицій у зарубіжні країни, а також зниженням рівня довіри громадян інвестиційної політики: інфляція, корупція та злочинність, непостійність податкової політики - все це не повний перелік ризиків, що перешкоджають розвитку.

Саме поняття «потенціал» походить від латинського слова «*potentia*» й перекладається як «приховані можливості», які можуть стати реальністю. Аналіз наукових праць показав, що більшість науковців мають різні підходи до визначення поняття «потенціал», його змісті, структури та чинників формування [32, с.130-134].

Зі свого боку, інвестиції трактуються як кошти, цільові банківські вклади, паї, акції й інші цінні папери, технології, машини, устаткування, ліцензії, у тому числі на товарні знаки, кредити, будь-яке інше майно чи майнові права, інтелектуальні цінності, вкладені в об'єкти підприємницького й іншого видів діяльності з метою одержання прибутку (доходу) і досягнення позитивного соціального ефекту.

Поряд з цим, дефініція «інвестиційний потенціал» відображає ступінь можливості вкладення засобів в активи тривалого користування, включаючи вкладення в цінні папери, з метою одержання прибутку чи інших економічних та соціальних результатів.

Завданням дослідження є докладне вивчення поняття «Інвестиційний потенціал» з теоретичної точки зору. Вперше термін «інвестиційний потенціал» з'явився у 1980-х роках. На думку науковців, інвестиційний потенціал регіону - це:

зосередження інвестиційних ресурсів, взятих з певних територій регіону для стратегічного розвитку;

здатність до максимального отримання інвестиційної складової валового регіонального продукту, що реалізується за рахунок використання чинників економічного зростання;

сукупність інвестиційних ресурсів, що становлять ту частину накопиченого капіталу, що представлена на інвестиційному ринку у формі потенційного інвестиційного попиту, здатного перетворитися на реальний інвестиційний попит, що забезпечує задоволення матеріальних, фінансових та інтелектуальних потреб відтворення капіталу;

сукупність коштів населення, підприємств, держави та нерезидентів, які потенційно можуть бути використані для здійснення інвестиційної діяльності (розглядатися як інвестиційні ресурси);

сукупність ресурсів (реальних та номінальних), які суспільство може виділити для забезпечення інвестиційного процесу;

максимальні можливості регіону щодо раціонального залучення та використання інвестиційних ресурсів з врахуванням природно-геополітичних та соціально-економічних передумов для здійснення інвестиційної діяльності з метою досягнення сталого розвитку регіону;

обсяг інвестицій, який може бути залучений до основного капіталу регіону за рахунок усіх (внутрішніх та зовнішніх) джерел фінансування, виходячи з наявності у регіоні різних економічних, соціальних та природних

ресурсів. особливостей його географічного положення та інших об'єктивних передумов, суттєвих для формування інвестиційної активності у ньому;

упорядкована сукупність інвестиційних ресурсів, що дозволяє досягти ефекту синергізму (від грец. *synergeia*, що означає співробітництво, співдружність, що дозволяє отримати ефект від взаємодії різних факторів, що перевищує суму ефектів від впливу кожного фактора окремо) при їх використанні [32, с.130-134; 53, с.8-9].

Активна економічна діяльність суб'єктів господарювання регіонів багато в чому залежить від обсягу і форм інвестиційних ресурсів, оскільки останні формують виробничий потенціал і є основою економічного зростання та задоволення соціально-культурних потреб населення.

По суті, інвестиційні ресурси - це цінності, які вкладаються в ті чи інші проекти з метою приросту багатства в тому чи іншому вигляді, починаючи від матеріально-речового та закінчуючи грошовим.

Класична систематизація видів інвестиційних ресурсів виглядає таким чином:

- 1) природні ресурси (земля, водні ресурси, корисні копалини) і трудові ресурси (робоча сила у працездатному віці);
- 2) матеріально-технічні ресурси (основні виробничі фонди та оборотний капітал);
- 3) інформаційні ресурси (НДДКР, всі види інтелектуально-інформаційних послуг).

Інвестиційні ресурси - це фінансові та інші вкладення, які направляються безпосередньо у виробничі об'єкти, цінні папери, нерухомість для отримання в майбутньому доходу або економічного ефекту;

інвестиційні ресурси можна розділити на дві основні групи: фінансові (грошові) та альтернативні грошовим;

фінансові (грошові) інвестиційні ресурси - це ні що інше, як певна сума фінансових коштів, що спрямовується на придбання інших видів ресурсів - трудових, матеріально-технічних, інформаційних.

Класифікація інвестиційних ресурсів проводиться за декількома ознаками, а саме: за відношенням до власника; за видами власності; за рівнем власника. За відношенням до власника інвестиційні ресурси поділяються на: власні; залучені; позичкові. За формами власності вони поділяються на державні та комунальні інвестиційні ресурси, інвестиційні ресурси суб'єктів господарювання та інвестиційні ресурси іноземних інвесторів.

При класифікації джерел фінансування реальних інвестицій, крім розглянутих вище, застосовуються такі, важливі з практичної точки зору, ознаки класифікації: по об'єктах фінансування; за ступенем генерації ризику; за способом залучення. Важливою ознакою поділу інвестиційних ресурсів як джерела фінансування інвестицій виступає спрямованість (первинні, екстенсивні, ресурси для реінвестування). а характером фінансування інвестиційні ресурси як джерела фінансування інвестицій можна поділити на три групи: прямі, цільові та договірні.

Кожен бізнес (кожен суб'єкт господарської діяльності) відрізняється формою власності, структурою, завданнями, що стоять перед ним, правовим статусом, сферою діяльності. Відповідно принципи і модель управління капіталізацією бізнесу (суб'єкта господарської діяльності) у кожному конкретному випадку має свої особливості та відмінності.

Джерела формування інвестиційного потенціалу регіону у загальному вигляді проілюстровані на рис. 1.1.

Інвестиційний потенціал регіону з економічної точки зору розглядається як сукупність інвестиційних ресурсів суб'єктів господарської діяльності, які формують комплексну базу відтворення господарської та соціальної сфери життєдіяльності регіону інноваційну основу з метою забезпечення сталого економічного зростання.

Рис. 1.1 - Джерела формування інвестиційного потенціалу
Примітка. Складено автором.

Інвестиційний потенціал включає систему локальних (приватних) потенціалів, кожен із яких, своєю чергою, характеризується відповідним набором показників. Такі приватні потенціали включають:

- природно-сировинний потенціал – розраховується на основі середньозваженої забезпеченості території регіону запасами найважливіших видів природних ресурсів;
- виробничий – характеризує сукупний результат господарську діяльність населення регіону;
- споживчий – відбиває сукупну купівельну спроможність населення регіону;
- інфраструктурний - оцінка економіко-географічного положення та інфраструктурної насиченості регіону;
- інноваційний – рівень розвитку науки, впровадження досягнень науково-технічний прогрес;
- трудовий – оцінка чисельності економічно активного населення та його освітнього рівня;
- інституційний – відбиває рівень розвитку провідних інститутів ринкової економіки регіону;
- фінансовий – характеризує обсяг податкової бази та прибутковість підприємств у регіоні.

При цьому в оцінці інвестиційного ризику регіону враховуються такі види ризику:

- політичний – залежить від стійкості регіональної влади, симпатії населення до неї;
- економічний – пов'язані з динамікою економічних процесів;
- соціальний - характеризує рівень соціальної напруженості;
- кримінальний – визначається рівнем злочинності з урахуванням тяжкості злочинів;
- екологічний – розраховується як інтегральний рівень забруднення довкілля;
- фінансовий – відображає напруженість регіонального бюджету та сукупні фінансові результати діяльності підприємств;
- законодавчий – характеризує сукупність правових норм, регулюючих економічні відносини біля: місцеві податки, пільги, обмеження.

Таким чином, інвестиційний потенціал регіону є комплексною категорією, що характеризує як можливі економічні вигоди регіону, так і потенційні ризики у його розвитку.

1.2. Зарубіжний досвід формування інвестиційного потенціалу регіону

Зарубіжний досвід формування інвестиційного потенціалу регіону свідчить про тому, що успіх регіональних інвестиційних процесів пов'язаний із знаходженням гнучкого співвідношення участі в них приватних змішаних (приватно-державних) та громадських організацій. Багато в чому успіху сприяє система так званого координаційного управління, яка передбачає узгодженість дій усіх учасників інвестиційної діяльності у регіоні.

Так, зарубіжна практика формування інвестиційного потенціалу у регіоні свідчить, що у функції держави (відповідних урядових організацій) входить сприяння координації управління регіональною програмою та створення ефективного механізму її реалізації [12, с.12-28]. Це включає:

- Забезпечення правового регулювання, оформлення договірних відносин із муніципальними чи регіональними організаціями щодо делегування їм відповідальності, у тому числі в галузі зонального планування;

- створення умов для об'єднання фінансових та матеріальних ресурсів, встановлення пріоритетів податкового регулювання (пільгове кредитування та ін.); - визначення форм відповідальності місцевих органів за реалізацію заходів у рамках інвестиційної політики та можливі негативні наслідки (порушення екологічного середовища, зонального земельного планування та ін.);

- забезпечення зв'язку з громадськістю через засоби масової інформації для широкої демонстрації реалізованої інвестиційної політики в регіоні з метою залучення громадських організацій та населення до участі у прийнятті рішення про доцільність та напрямки її подальшого розвитку.

За кордоном інвестиційна політика регіону є чинником стабілізації економіки, де кількість і глибина економічних та соціальних проблем, що потребують свого вирішення, настільки велика, що єдиним можливим шляхом досягнення поставлених реформами цілей є поступовий та систематичний рух шляхом побудови нового інвестиційного механізму в умовах розвитку ринкових відносин [43, с.163-165].

Інвестиція, будучи одним із головних інструментів державної економічної політики, концентрує у собі її основні проблеми. Ключовим чинником, що визначає підходи до формування інвестиційної політики у регіонах у зарубіжній практиці, є гострий дефіцит фінансових ресурсів держави. Причину його закладено в падінні виробництва, що не припиняється. Дається взнаки також невирішеність питань державного

устрою та взаємодії федеральної та місцевої влади, неврегульованість відносин різних гілок влади в країні, що руйнує інвестиційну систему держави. Тому в зарубіжних економіках мета розвитку інвестиційної політики регіону – це насамперед за допомогою різних пільг привернути увагу великих корпорацій та інших приватних підприємців до цієї території. Уряд сприяє фірмам, що ведуть будівництво в регіоні, у правовому захисті, використанні податкових пільг та пільгових тарифів на транспорт та енергію. У ряді випадків здійснюється пряме бюджетне фінансування заходів у рамках реалізації інвестиційної політики у регіоні. Як правило, держава інвестує великі суми на соціальну та виробничу інфраструктуру (дороги, мости, інші інженерні комунікації), створення якої передують реалізації великого регіонального проекту [42]. Вперше у США тенденція випереджувального розвитку інфраструктури виявилася при освоєнні Аляски, зараз це стало і в багатьох інших країнах звичайною практикою при реалізації великих регіональних програм та реконструкції міських та сільських районів.

Планування та створення окремих об'єктів соціального призначення, як і розвиток невеликих міських та сільських поселень, є зараз прерогативою місцевих органів управління, об'єктом робіт при формуванні інвестиційної політики у регіоні. Для цього залучаються приватні компанії, благодійні організації та фонди, розвивається система змішаного приватного державного підприємництва. Регіональна влада виділяє спеціальні земельні ділянки та сприяє вирішенню нагальних завдань розвитку місцевості шляхом забудови та реконструкції, надаючи підрядникам спеціальні податкові пільги. Проводячи політику регулювання землекористування, використовуючи гнучкі податкові та кредитно-фінансові механізми, диференційовані тарифні ставки, пільгові кредити, випуск облігацій спеціально для розвитку даної території, місцева влада може ефективно стимулювати інвестиційну активність приватних

підприємців у галузі будівництва житлових та торгових комплексів, офісів, готелів та і т.д.

Останнім часом у низці країн для розвитку інвестиційної політики окремих регіонів створено корпорації економічного розвитку території (державні та змішані). Вони спрямовують на цілі регіонального розвитку частину своїх капіталів і залучають інших інвесторів, виступаючи як гаранті ефективного вкладення коштів при спільному здійсненні проекту. Ці корпорації формують спеціальні фонди за рахунок пайової участі фірм, розташованих на даній території. Кошти фондів направляються для будівництва необхідних міста чи району житлових і ділових комплексів з магазинами, ресторанами тощо. Сьогодні у зарубіжній практиці формування та реалізації інвестиційної політики регіону одним із важливих джерел фінансування будівництва на місцевому рівні є випуск муніципальних облігацій. Привабливість муніципальних облігацій для інвесторів у тому, що з них, зазвичай, не обкладається федеральним податком. Більше того, для резидентів (мешканців штатів) облігації, випущені владою штатів чи муніципалітетами, звільняються також від місцевих податків [44, с.78-80].

Загалом законодавчі та фінансово-економічні стимули в інвестиційній політиці регіонів країн Заходу сприяли піднесенню депресивних регіонів, багатофункціональному розвитку міських та сільських територій, реконструкції та модернізації великих міст, вирішенню соціально-економічних та екологічних проблем. Слід зазначити, що закордонний досвід регулювання та стимулювання інвестицій на регіональному рівні може бути корисним для Росії на порозі стабілізації та зміцнення її економічної системи.

Насамперед необхідно зазначити, що в економічній літературі, присвяченій проблемам інвестицій, недостатньо чітко окреслені основні напрямки розвитку інвестиційної політики регіону. Ця обставина певною мірою ускладнює розробку та спеціалізацію заходів, вкладених у

підвищення ефективності використання інвестиційного потенціалу регіонів Росії. У зв'язку з цим, на нашу думку, доцільно приділити увагу наступним предметним галузям розвитку інвестиційної політики регіону [50]: - облік інвестиційних ризиків при формуванні інвестиційної політики регіону; - підвищення мотиваційної складової управління інвестиційним процесом у регіоні через удосконалення регіонального ринку інвестиційних проектів; - посилення значення та ролі фінансово-кредитних установ у залученні інвестицій у регіон. Облік інвестиційних ризиків для формування інвестиційної політики регіону. Розглянемо чинники регіональних інвестиційних ризиків та методологію їх оцінок з погляду позначення умов розвитку інвестиційної політики у регіоні.

Інвестиційна політика регіону фактично визначається станом відповідної соціальної системи. З позицій аналізованої моделі узагальнена оцінка можливостей удосконалення інвестиційної політики у регіоні відбиває стан справ за окремими складовими, що характеризує розвиток регіональної суспільної системи, кожна з яких оцінюється з урахуванням відповідного набору показників (чинників ризику). Насамперед рекомендується звертати увагу на людський потенціал регіону, де люди повинні «бути» (жити). Цей потенціал формується за рахунок чисельності населення, що проживає в регіоні, його складу та культурно-освітнього рівня. Однак для того, щоб жити, потрібно мати певні матеріальні і духовні блага. Насправді сукупність відповідних показників часто підмінюють показниками доходів населення, що вважатимуться правильним, оскільки доходи відбивають лише можливість щось мати, але з реальний стан справ.

Тому, крім доходів, необхідно звертати увагу на рівень матеріального стану населення регіону – того, що жителі регіону мають. Важливим є також облік стану матеріально-технічної бази, використання якої дає можливість мати і доходи, і певний рівень матеріального добробуту. Додатково потрібно враховувати рівень розвитку матеріально-технічної бази. Досі йшлося про потенціал розвитку суспільної системи. Додатково потрібен

облік показників, які дають змогу судити про рівень суспільних відносин, що проявляється у стані соціально-політичної обстановки (стосунки один до одного) та у сфері економіки (стосунки до того, що мають). Тому в оцінках інвестиційного ризику для визначення умов розвитку інвестиційної політики у регіоні необхідно звертати увагу і на ці складові суспільного розвитку. Додатково, як і у разі оцінок потенціалу, має враховуватись рівень організованості у суспільстві (саме тут проявляються політичні ризики) та рівень управління громадським господарством, який пов'язаний насамперед із станом справ у фінансовій сфері. У результаті з'являється можливість перейти до узагальнених оцінок і, нарешті, виявлення на їх основі регіональних рейтингів. На закінчення слід зупинитися на показниках, які заслуговують на увагу, але поки що не можуть оцінюватися на основі статистичних даних. При цьому їхня важливість не викликає сумніву, зокрема для оцінок політичних ризиків (особливо щодо Росії). Йдеться про показники, що характеризують стан законодавства і, що особливо важливо в оцінках інвестиційних ризиків, ту його частину, яка стосується забезпечення прав власності, оскільки саме тут можна знайти резерви зростання для вдосконалення інвестиційного процесу в регіонах та розвитку інвестиційної політики. Знання всіх перелічених чинників дає можливість з допомогою використання узагальнених оцінок визначити рейтинги регіонів з погляду наявності можливостей розвитку інвестиційної політики у регіоні.

При цьому підсумовуються оцінки, що характеризують стан за окремими складовими якості інвестиційного процесу в регіоні: - Індекс людського розвитку; - матеріальна база розвитку (існуюча та потенційна); - Умови соціально-політичного розвитку; - рівень відтворення ресурсів у господарстві регіону; - якість фінансового управління у регіоні; - Перспективи економічного розвитку у зв'язку з освоєнням природної бази регіону; - рівень та достатність самофінансування в регіоні; - рівень та достатність міжрегіональних джерел фінансування; - рівень та достатність прямих іноземних інвестицій. Підвищення мотиваційної складової

управління інвестиційним процесом у регіоні через удосконалення регіонального ринку інвестиційних проектів.

Ринок інвестиційних проектів у регіонах розвинених країн є сукупність ініціаторів проектів і потенційних інвесторів, взаємодія яких призводить до можливості обміну, ресурсами. Ініціаторами інвестиційних проектів виступають фізичні та юридичні особи, які бажають отримати фінансові ресурси для реалізації проектів, що висувуються ними. Інвесторами є фізичні, юридичні особи і держава, які прагнуть за допомогою цих проектів найбільш повно реалізувати свої інтереси: економічні, політичні, релігійні та ін. та інвесторами. Формування цих інститутів: інвестиційних компаній та фондів, консалтингових фірм, наукових центрів, підрозділів регіональних органів влади – дуже важливе для забезпечення умов розвитку інвестиційної політики у регіоні. За минулі роки в Росії частина посередницьких фірм, що виникли, розпалася, з'явилися нові, і в даний час можна дати певну характеристику інфраструктури ринку інвестиційних проектів регіонів. Абсолютно безперечно склалися два сегменти ринку по об'єктах інвестування: малий бізнес і великі проекти. Середній розмір інвестицій у першому сегменті – до 100 тис. дол. США. У другому – від 5 млн дол. США та вище для проектів реконструкції середніх та великих підприємств регіону. Останнім часом починає формуватись третій, проміжний сегмент з обсягом інвестування в межах у середньому від 1 до 4–5 млн дол. США для розвитку регіональної інфраструктури: будівництва доріг, житла тощо. Основу формування стійких зв'язків між учасниками інвестиційного ринку, як показує зарубіжна практика розвитку інвестиційної політики в регіоні, зазвичай закладає наявність Комплексної регіональної програми розвитку та стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання [55, с.313-316].

У зарубіжній практиці розвитку інвестиційної політики у регіоні у цьому напрямі важливу роль грає організація ярмарку інвестицій. Нею зазвичай дається старт практичної реалізації нового етапу перетворення,

зміст якого насамперед пов'язаний з підйомом виробництва, зміцненням довгострокових та плідних зв'язків реального та фінансового секторів економіки, підвищенням організуючої ролі держави у господарському житті регіону чи території.

Цікаво, що за рахунок проведення ярмарків інвестицій виходить і нова якість зростання для регіональної економіки. Як правило, у реальному секторі розвиваються ті інвестиційні програми, які ґрунтуються на вищих досягненнях сучасного науково-технічного прогресу. Також задля вдосконалення ринку інвестиційних проектів у розвиток інвестиційної політики регіону зарубіжна практика підтверджує доцільність використання основ теорії мотиваційного управління. З'ясуємо, насамперед, які інтереси висловлюють суб'єкти інвестиційної діяльності над ринком інвестиційних проектів. На ринку інвестиційних проектів функціонують чотири суб'єкти – носії власних економічних інтересів: ініціатор проекту, потенційний інвестор, держава (регіон) та інвестиційний посередник. Об'єктом економічного інтересу ініціатора проекту є певні фінансові ресурси, необхідні реалізації проекту.

Конкретні форми вираження цього інтересу можуть бути різними. Вони торкаються таких характеристик економіко-організаційного стану ресурсу, як розміри інвестицій, терміни їх отримання, умови отримання, ризик реалізації проекту тощо. Безліч дій носія інтересу зводиться до пошуку контактів із потенційними інвесторами. Час дії інтересу – довгостроковий період, куди входять пошук інвестора, укладання інвестиційної угоди та реалізацію проекту із завершенням всіх зобов'язань, прийнятих ініціатором проекту перед інвестором.

Таким чином, об'єктом економічного інтересу інвестора є дохід, який може бути отриманий при реалізації інвестиційного проекту. Конкретні форми вираження інтересу цього суб'єкта ринку зводяться до розміру прогнозованого доходу, періоду його отримання, величини інвестиційного ризику тощо. Безліч дій інвестора в процесі роботи на ринку інвестиційних

проектів зводиться до пошуку найбільш привабливих проектів, оцінки їх реалістичності, перевірки надійності ініціаторів проекту з позицій їх фінансової стійкості, ділових якостей, репутації, контролю за витрачанням виділених коштів у процесі реалізації проекту і т.д. Час дії інтересу – також довготривалий період, пов'язані з пошуком об'єкта інвестування, укладанням інвестиційної угоди та був із реалізацією проекту у межах, обумовлених договором з ініціатором проекту.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

2.1. Передумови формування інвестиційного потенціалу України

Серед інвестиційних можливостей (investment opportunities) України-2020 виокремлено сфери ІТ, агробізнесу, промисловості, енергетики, нафтогазову нішу. Офіційна брошура центрального органу з питань інвестицій в Україні – UkraineInvest – за 2020 р. узагальнює те, що вже зроблено в напрямку розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки України [7]. Урядом здійснено роботу з демонополізації алкогольної індустрії, легалізовано видобуток бурштину, лібералізовано аерокосмічну галузь, розширено сферу приватизації під-в (≥ 1000 державних під-в, які будуть приватизовані в найближчі роки – унікальна можливість для іноземного бізнесу). Також удосконалено фінансову сферу (банківську систему було унормовано, знизилася інфляція, зменшився дефіцит поточного рахунку та державного бюджету, зменшилось відношення державного боргу до ВВП, тоді як валютні резерви значно зросли й перевищили 20 млрд дол.). У липні 2021 р. запуск ринку землі неминуче стане каталізатором значних інвестицій та підвищення продуктивності промисловості.

Активну інформаційну політику щодо підвищення інноваційного іміджу України й заохочення інвестиційної привабливості держави ведуть українські посольства. Зокрема, на сайтах посольств оперативно відображається пріоритетна інформація щодо інвестиційної сфери (наприклад, за зразок у межах нашого дослідження бралось Посольство України в Королівстві Норвегія). Попри загалом позитивні тенденції розвитку інновацій та інвестицій в Україні, що спостерігаються в позитивній динаміці орієнтовно з 2014 р., D. Cheney [1] в офіційному звіті для The World Bank робить висновок, що в уряді України немає інституційної спрямованості на інновації. Вектори впливу й інструменти

імплементатії інноваційного розвитку, що детермінують інновації й інвестиції, розпорошені на багато міністерств та державних установ. Між ними бракує єдності, злагодженості дії через чіткий розподіл сфер відповідальності й жорстку координованість дій. Перспективними напрямками організації роботи щодо підвищення інтенсиву інвестиційної діяльності в Україні є розширення програм підтримки підприємства, розвиток Наукового парку та програми підприємництва в КРІ.

Висновки про відповідні показники, що визначають інвестиційний потенціал України, можна робити з аналізу емпіричних досліджень з прогнозування інвестиційного розвитку за допомогою спеціальних економічних методів. Зокрема, мають значення в цьому сенсі експоненціальна модель згладжування Браун-Майєра, показник Херста для розрахунку інтегрального показника інвестиційного потенціалу, карти самоорганізації Кохонена – для групування країн за їхніми інформаційно-технологічними параметрами. Так, становлено, що насправді інвестиційний потенціал України зменшується з 2019 р. і дорівнює 0,6493 одиниць у 2020 р. та 0,6407 одиниць у 2021 р. через зниження показників, що описують людський капітал, інфраструктуру, технологічний розвиток та соціально-економічні умови.

Технології мають значний вплив на інвестиційний потенціал України. Їхній вплив зростає щороку з 1,70 % до 5,17 % та 13,04 % відповідно між 2019 р. та 2021 р. За рівнем технологій з 2017 р. Україна входить до єдиної групи спільно з Іспанією, Румунією та Польщею. Зниження прогнозу інвестиційного потенціалу та позитивний вплив на нього рівня технологій дають можливість сформулювати пріоритетні напрямки розширення інвестиційного потенціалу на основі адаптації світових інструментів реалізації інвестиційної політики в умовах національної економіки [3].

Глава держави відзначив прогресивну роль ІТ-галузі [9]. Понад 100 світових гравців мають свої інноваційні потужності в Україні. Зокрема, відзначено співпрацюємо з компанією Microsoft, яка інвестує понад 500 млн

дол. у розвиток хмарних сервісів в Україні. Пріоритетними вимірами тут є приваблення ІТ-виконавців у форматі аутсорсингу, розробка R&D центрів для глобальних компаній, компаній із програмування [1].

Наразі активно обговорюються з ЄС питання промислового безвізу, угоди про спільний авіаційний простір та вступу України до європейської енергетичної мережі ENTSO-E [8]. Децентралізація створила можливості для економічного розвитку певних територій, зокрема через залучення інвестицій Полтавська та Запорізька обл., а також м. Вінниця вже прийняли стандарти залучення інвестицій [2]. Це приваблює інноваційні вектори розвитку для регіонів. А інноваційно розвинені регіони – це економічно розвинена країна з високим рівнем добробуту населення.

Отже, інвестиційний потенціал України є питанням першої необхідності під час планування розвитку зовнішніх напрямів розвитку економіки. Сучасна політика уряду націлена на утвердження привабливого інвестклімату держави, що помітно в економічному плануванні та стратегічних напрямках законотворчої й регуляторної д-сті. Залучення іноземних інвестицій є інструментом подолання дефіциту капіталу для забезпечення сталого економічного розвитку (sustainable development). Однак це ще й активне залучення іноземних практик ведення бізнесу, що збагачує досвід процесуальної організації української економіки, ще почасти стримуваної радянськими штампами, що сьогодні є абсолютними анахронізмами й несуть загрозу.

Доцільно розвивати напрямок позитивного позиціонування вигод ведення бізнесу іноземними партнерами на теренах України. Оскільки наукове окреслення інвестиційного дискурсу в працях закордонних дослідників здебільшого в ракурсі «Чому не варто інвестувати в Україну», а не навпаки.

Найбільшими перешкодами для інвестування в Україну, що їх вдалося виявити під час аналізу питань інвестиційного потенціалу, є корупція, незахищеність інвесторів та адміністративні бар'єри, що заважають бізнесу.

Вони часто є причиною того, чому очікування інвесторів перетворюються з позитивних на негативні. У той же час Україна приваблива для інвесторів завдяки своєму стратегічному географічному розташуванню. Значна кількість іноземних компаній уже зараз виявила бажання закріпитися на перспективному українському ринку товарів та послуг, щоб отримати довгостроковий прибуток та доступ до доступної сировини й людського ресурсу – можливостей використовувати кваліфікований, але відносно недорогий людський потенціал.

У зв'язку з цим, необхідно віддавати перевагу системному підходу до розвитку інвестиційної діяльності, що може бути досягнуто через централізовано цілісну політику. Досвід розвитку інвестиційного потенціалу Туреччиною, Польщею та іншими партнерами, що завдяки іноземним інвестиціям змогли перейти на якісно вищий рівень економічного розвитку, є гарними прикладами для наслідування.

Ключовими напрямками інноваційно-інвестиційної політики на найближчий час є посилення захисту прав інвесторів, стимулювання інвестицій у мале та середнє підприємництво, реалізація перспектив перенесення виробничих потужностей провідних світових компаній в Україну на взаємно вигідних умовах, посилення комунікації між регіонами України та світом, а також акцентування на успішних випадках іноземного інвестування в економіку України. Ціль на найближчу перспективу – увійти в ТОП-30 рейтингу *Doing Business rankings in the near future* (станом на 2020 р. Україна перебуває на 64 позиції рейтингу; порівняно з 2014 р., наприклад, цей показник покращився аж на 48 позицій). Очікуване прийняття Верховною Радою закону про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями також сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні.

ЗУ "Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні" визначає такі відбору критерії інвестиційних проектів:

сума інвестицій повинна перевищувати 20 млн євро;
строк реалізації інвестиційного проекту до 5 років;
створення min 80 робочих місць з min зарплатою +15% ніж середня у відповідній галузі у регіоні;

види економічної діяльності: сфера переробної промисловості (крім діяльності з виробництва та обігу тютюнових виробів, спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв), добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин (крім кам'яного та бурого вугілля, сирої нафти та природного газу), поводження з відходами, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, логістика, освіта, наукова та науково-технічна діяльність, охорона здоров'я, мистецтво, культура, спорт, туризм та курортно-рекреаційна сфера.

Можливі форми державної підтримки для інвестиційних проектів із значними інвестиціями:

податкові пільги: звільнення від податку на прибуток, звільнення від сплати ПДВ та мита при ввезенні нового обладнання;

надання у користування земельних ділянок, необхідних для реалізації інвестиційного проекту;

будівництво/реконструкція об'єктів суміжної інфраструктури, необхідних для реалізації інвестиційного проекту, за рахунок держави.

Доцільно зауважити, про основні інституції, які сприяють залучення інвестицій:

- 1) Державна організація "Агенція з питань підтримки ДПП":
забезпечення ідентифікації проектів ДПП;
сприяння в підготовці концептуальних записок та ТЕО для ініціаторів пропозицій (окрім приватного сектору економіки);
надання консультацій ініціаторам пропозицій під час ініціювання та реалізації проектів ДПП;

організація та проведення тренінгів і навчання з метою підвищення інституційної спроможності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері ДПП;

взаємодія з МФО (і також нефінансовими), урядовими/неурядовими, фінансовими (нефінансовими) організаціями іноземних держав із питань залучення інвестицій для реалізації проектів ДПП в Україні.

2) Державна установа "Офіс із залучення та підтримки інвестицій": здійснення заходів щодо залучення інвестицій;

забезпечення співпраці органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні;

інформаційна підтримка іноземних інвесторів під час підготовки та реалізації ними інвестиційних проектів, а також під час їх діяльності в Україні;

підготовка пропозицій щодо формування та реалізації інвестиційного потенціалу України тощо.

На сьогодні основними механізмами залучення інвестицій, які використовуються в Україні виступають:

1) Державно-приватне партнерство – це засноване на договорі довгострокове співробітництво між державою (державними органами/органами місцевого самоврядування) та приватними партнерами з метою оновлення/створення та подальшого ефективного управління публічними об'єктами і надання послуг, які традиційно надаються державною стороною.

Перелік проектів на умовах ДПП, які готуються до реалізації у транспортній інфраструктурі:

проект концесії контейнерного терміналу ДП "Морський торговельний порт "Чорноморськ" разом з причалами №№ 1–6 Чорноморської філії ДП "Адміністрація морських портів України";

проект концесії залізнично-поромного комплексу державного п-ва "Морський торговельний порт "Чорноморськ" в межах п'ятого термінала державного п-ва "Морський торговельний порт "Чорноморськ" та майна державного п-ва "Адміністрація морських портів України" у морському порту Чорноморськ;

проект ДПП щодо ділянок міжнародних автодоріг М-07 та М-19 Ягодин - Ковель – Луцьк;

проект ДПП щодо ділянок міжнародних автодоріг М-29, М-04 (першої категорії) та М-18 (другої категорії) Харків - Дніпро – Запоріжжя;

проект ДПП щодо автодороги М-06 Київ – Житомир – Рівне;

проект ДПП щодо міжнародної автодороги М-04 першої категорії та національної дороги Н-11 Дніпро - Кривий Ріг – Миколаїв;

проект ДПП щодо автодороги М-03 Бориспіль – Полтава;

проект ДПП щодо сегменту автодороги М-14 Херсон – Миколаїв;

проекти концесії вокзалів і станцій: Харків-Пасажирський, Дніпро-Головний, Вінниця, Миколаїв, Чоп, КиївПасажирський, Хмельницький.

2) Концесійні проекти за підтримки ЄБРР та ІФС. Приклади концесії:

- Концесія ДП "Херсонський морський порт" (26.06.2020 року був укладений концесійний договір. Сума інвестицій - 300 млн. грн. Вклад в розвиток місцевої інфраструктури - 18 млн. грн. Щорічні надходження до бюджету - 12 млн. грн. + 7 % від чистого доходу концесіонера);

- Концесія ДП "Стивідорна компанія "Ольвія" (20.08.2020 підписаний договір про передачу в концесію спеціалізованого морського порту "Ольвія" між Мінінфраструктури, АМПУ та компанією "QTERMINALS W.L.L.". Сума інвестицій - 3,4 млрд. грн. (найбільша сума у портову галузь за останні 30 років). Вклад в розвиток інфраструктури м. Миколаїв - 80 млн. грн. Щорічні надходження до бюджету - 82 млн. грн. + 7,5 % від чистого доходу концесіонера).

3) Індустріальні парки в Україні. З 2013 року відповідно до Закону України "Про індустріальні парки" до Реєстру індустріальних парків

включено 46 парків (індустріальний парк "Центральний" у 2018 році – виключено з Реєстру) В Україні також функціонують індустріальні парки, які не включені до Реєстру.

2.2. Методика оцінки інвестиційного потенціалу регіону

У поточному часі проблеми оцінки інвестиційного потенціалу регіону розглядаються у низці наукових праць. Існує кілька методик, кожна з яких використовує певні підходи до формування структури факторів та методів оцінки. Найбільш характерним баченням цієї проблеми має Н. В. Ігошин, який для оцінки інвестиційного клімату регіону пропонує використовувати триєдиний підхід: звужений, факторний та факторно-ризиковий. Для низки статистичних методів, що застосовуються для вивчення прихованих явищ і зв'язків у регіональній економіці, представлених багатовимірними наборами величин, що спостерігаються, загальним терміном служить «факторний аналіз».

До складу методів аналізу факторів включають два види моделей - безпосередньо факторні та регресійні. При використанні регресійного аналізу акцент робиться на виявленні ваги кожної факторної ознаки, що впливає на результат, на кількісну оцінку чистого впливу цього чинника при елімінаванні інших. А інший підхід ґрунтується на уявленні про комплексний характер досліджуваного явища, що виражається у взаємозв'язках окремих ознак.

Акцент у факторному аналізі робиться на дослідженні внутрішніх причин, що формують специфіку явища, що вивчається, на виявленні загальнених факторів, які стоять за відповідними конкретними показниками. Факторний аналіз не вимагає апріорного поділу ознак на залежні та незалежні, тому що всі ознаки у ньому розглядаються як рівноправні

Ще одним поширеним методом оцінки інвестиційного потенціалу регіону є метод експертних оцінок. Перевага його полягає у використанні

не тільки інформації, що ґрунтується на статистичних часових показниках, а й нерегулярної інформації суто якісного характеру. Подібна оцінка передбачає різнобічний аналіз, заснований на встановленні кількісних характеристик об'єкта та аргументованих судженнях фахівців. Принцип методу полягає в наступному: суб'єкт спочатку аналізується по-факторно, а потім за кожним фактором дається обґрунтування бази порівняння (виводять середню, що найчастіше зустрічаються, або середнє значення), її приймають за одиницю. Інші значення також переводять у коефіцієнти залежно від конкретного значення та нормативної величини.

Складність методу полягає в суб'єктивізмі встановлення критеріальних нормативних індикаторів та зваженості ваги за факторами. Методики факторного аналізу та експертних оцінок дозволяють об'єднувати регіони до груп зі подібними умовами інвестиційної діяльності (ранжувати регіони) в результаті чого складається рейтинг кожному регіону присвоюється ранг, що відповідає його місцю у загальному ряду. Більш переважному об'єкту надається 1-й ранг. Таким чином, рішення про здійснення інвестиційної діяльності у тому чи іншому регіоні приймається інвестором, виходячи із наданого регіону рейтингу інвестиційної привабливості. На сьогоднішній день це найпопулярніший спосіб ухвалення рішення.

Розглянемо докладніше основні методики, які використовуються для визначення інвестиційного потенціалу регіонів.

1. Методика Н. І. Клімової. М. І. Клімова виділяє три компоненти інвестиційного потенціалу:

ресурсний, інфраструктурний та інституційний. На її думку саме ці компоненти найбільш системно і повно представляють складові-мосе громадського виробництва, підсистемою якого є сфера інвестицій. Зведення цих доданків в інтегральний показник дозволяє характеризувати інвестиційний потенціал як результат їхнього агрегованого впливу на інвестиційну складову ВРП. Взаємозв'язок розглядається графічним

методом при апріорно заданому досить малому часовому періоді на двох стадіях: стадії формування умов, передумов та факторів інвестування та стадії фактичного інвестування при фактичному інвестуванні $IR = I_a = I$, при $IR < I_a < I$, де IR – інвестиційні ресурси, I_a – інвестиційна активність, I – інвестиції в основний капітал. Перевагами методики є: наукова обґрунтованість виділених параметрів інвестиційного потенціалу; можливість оцінити рівень інвестиційного потенціалу у всій системі інвестиційних відносин; розгляд інвестиційної активності як співвідношення існуючих та реалізованих інвестиційних можливостей регіону. Недоліком методики вважаємо відсутність інвестиційних ризиків у складі категорій інвестиційної проблематики [56].

2. Поряд з цим, для того, щоб повною мірою оцінити інноваційний та інвестиційний потенціал регіону, частково усунути вищевикладені недоліки, а отже – прийняти більш обґрунтоване та правильне рішення щодо спрямування потоку інвестицій, пропонується використати додатковий інструмент оцінки. Запропонована методика рейтингової оцінки потенціалу регіону складається із трьох етапів.

1. Оцінка інвестиційного потенціалу регіону.
2. Оцінка інноваційного потенціалу регіону
3. Динамічний аналіз.

Кожен з етапів, у свою чергу, включає низку підетапів. На першому етапі необхідно визначити показники, які достатньою мірою характеризують інвестиційну привабливість регіону (табл. 2.1), та результуючі показники, що відображають його інвестиційний потенціал. Запропонована система показників є достатньою для оцінки інвестиційного потенціалу регіону, однак у рамках цього підетапу допускається уточнення системи показників (доповнення та/або скорочення параметрів) для врахування індивідуальних особливостей об'єкта, що аналізується (наприклад, конкретного виду економічної діяльності). Після уточнення системи досліджуваних показників слід здійснити збір первинної

статистичної інформації в рамках завдання дослідження. Дані збираються з річною періодичністю щонайменше ніж п'ять років, попередніх року, у якому проводиться дослідження. Крім представлених показників, що характеризують різні аспекти інноваційної діяльності, система показників включає результуючі показники, що відображають результат інноваційної діяльності в регіоні.

Таблиця 2.1 – Показники оцінки інвестиційного потенціалу

Назва групи	Показники групи
Індекс фінансового стану регіону	1) Відношення власних доходів регіональних бюджетів до їх витрат; 2) відношення середньодушового прибутку від усіх видів господарської діяльності до середньодушових збитків; 3) рентабельність активів (сукупно по організаціям); 4) коефіцієнт автономії (сукупно по організаціям)
Індекс економічного розвитку регіону	5) Індекс промислового виробництва 6) середньодушовий обсяг виконаних підрядних робіт; 7) середньодушовий обсяг роздрібного товарообігу; 8) середньодушовий обсяг виробництва основних видів сільськогосподарської діяльності
Індекс соціальної стабільності регіону	9) Відношення середньодушових грошових доходів до прожиткового мінімуму; 10) відношення середньої заробітної плати до прожиткового мінімуму; 11) чисельність працездатного населення

Результати показників повинні характеризувати як результат інвестиційної діяльності в абсолютних величинах, так і частку продуктів інвестиційної діяльності в регіональному валовому продукті. Оцінюючи інвестиційного потенціалу регіону за результуючий показник нами приймаються такі показателі: 1. Обсяг інвестицій у основний капітал душу населення. 2. Частка інвестицій у валовому регіональному продукті. Метою даного підетапу є формування інформаційної бази, достатньої забезпечення проведення подальших етапів дослідження.

Узагальнену схему класифікації методик оцінки інвестиційного потенціалу регіону наведено на рис. 2.1. Таким чином, в даний час існує велика різноманітність методик, що розрізняються як з точки зору методів

проведеної оцінки, так і із позиції методологічного підходу. Усі методики припускають розгляд групи різноманітних факторів, що впливають на потенціал країн (регіонів) як об'єктів інвестування. Кількість факторів, їх склад, способи оцінки (кількісні, якісні), методи виміру (експертні, статистичні), ваги суттєво різняться та відображають позицію певної методики, її авторів та специфіку застосування.

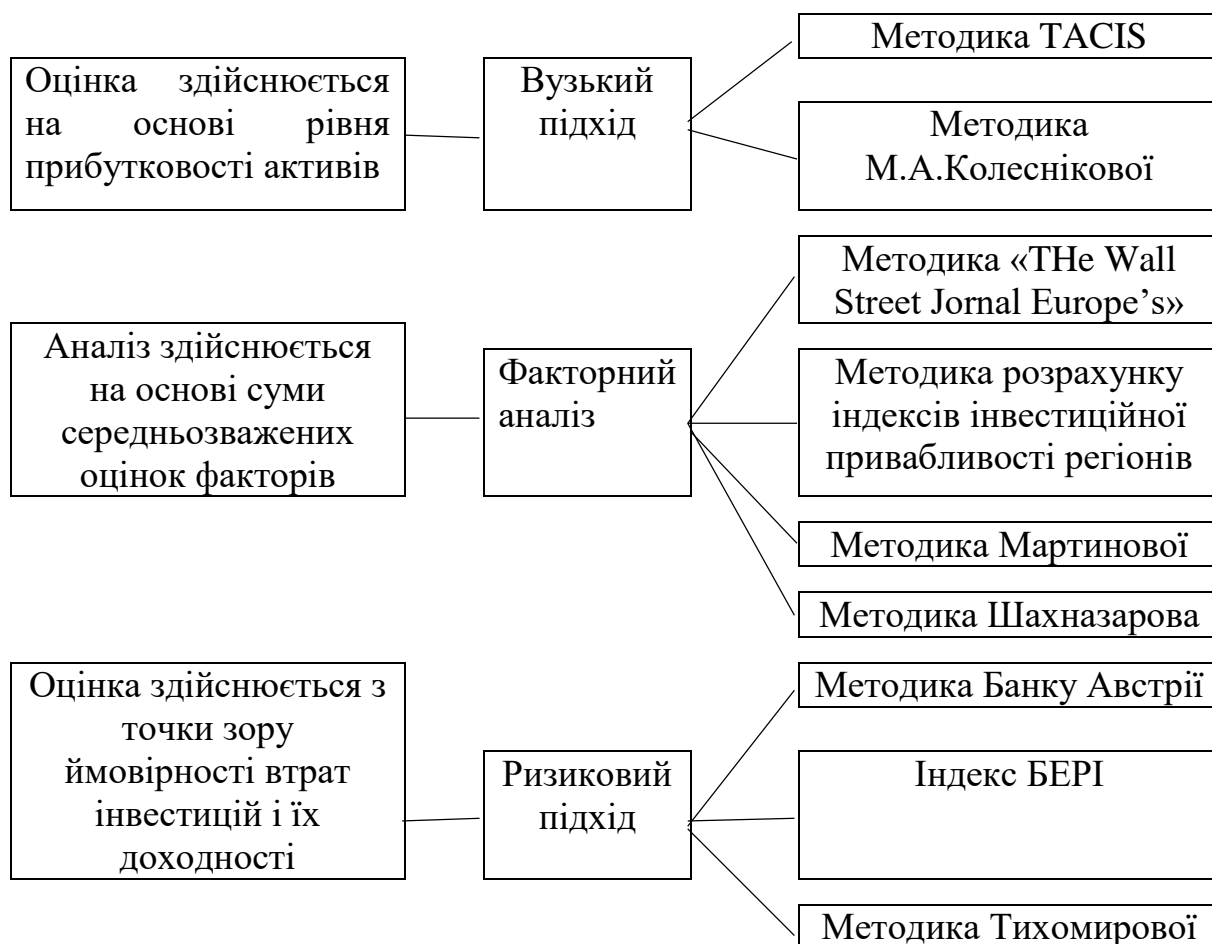

Рис.2.1 – Систематизація методик оцінки інвестиційного потенціалу регіону

На наш погляд, за наявності вже наявних підходів та методик дослідження регіональної інвестиційної проблематики має ґрунтуватися на системному підході, який враховував би позитивні та негативні сторони кожної методики окремо.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

3.1. Формування ефективного інвестиційного механізму в регіоні

Інвестиційний механізм є інвестування та управління державними та приватними інвестиційними ресурсами, спрямованими на ефективне відтворення виробничих фондів територіальних економік [15]. У науковій літературі економічні категорії «інвестиційний» та «кредитний механізми» найчастіше виступають як синоніми, що включають суб'єкт, об'єкт, учасників, кредитні відносини. Окремі автори говорять про тотожність економічного механізму та економічних методів. Механізм формується в межах певної заданої мети та сукупності принципів, що дозволяють використовувати різні економічні методи та технологічні основи [22].

Мета створення ефективного інвестиційного механізму зводиться до підвищення віддачі інвестиційної діяльності за рахунок дотримання відповідних принципів та використання вже існуючих технологій. Структура регіонального інвестиційного механізму представлена рис.3.1. Вона включає: методи та форми регулювання регіональної інвестиційної діяльності; джерела фінансування регіональної інвестиційної діяльності; інструменти впливу розміри валового регіонального продукту.

Інвестиційний механізм мезоекономіки дозволяє керувати не лише інвестиційною сферою, а й служить також базою управління сферами національної економіки. Створення регіонального інвестиційного механізму формує умови для швидкої адаптації інвестиційної сфери регіону та всієї мезоекономіки до динаміки чинників внутрішнього та зовнішнього середовища.

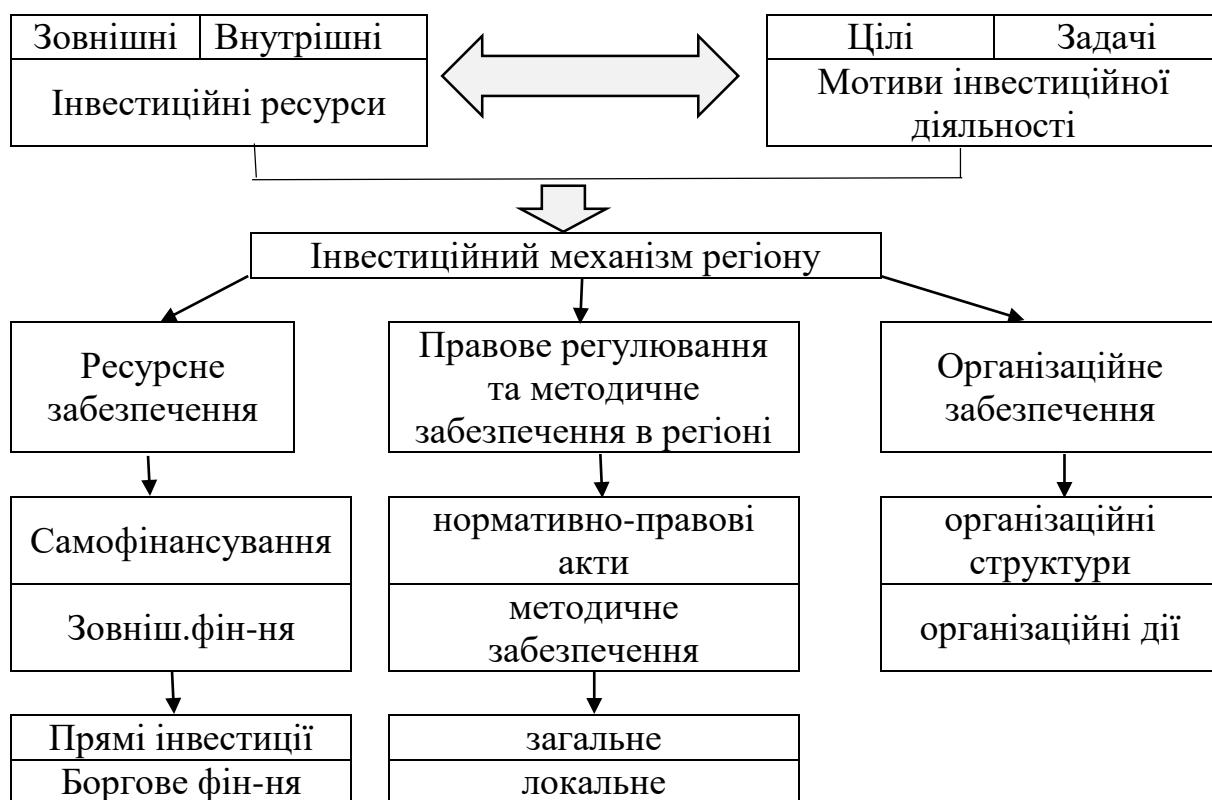

Рис.3.1 - Структурні елементи регіонального інвестиційного механізму

Примітка. Складено автором.

Формування ефективного інвестиційного механізму регіону можливе лише з участю органів регіональної влади, оскільки ними визначається сутність самого механізму і те, яку роль він відіграватиме в економічному просторі регіону (рис. 3.2).

Органами регіональної влади регулюються правила, за якими взаємодіють суб'єкти інвестиційного процесу. Вони ж створюють інфраструктуру регіонального інвестиційного та інноваційного ринків, що здійснюють реалізацію інвестиційної, інноваційної, фінансово-економічної та соціальної політики регіону [34].

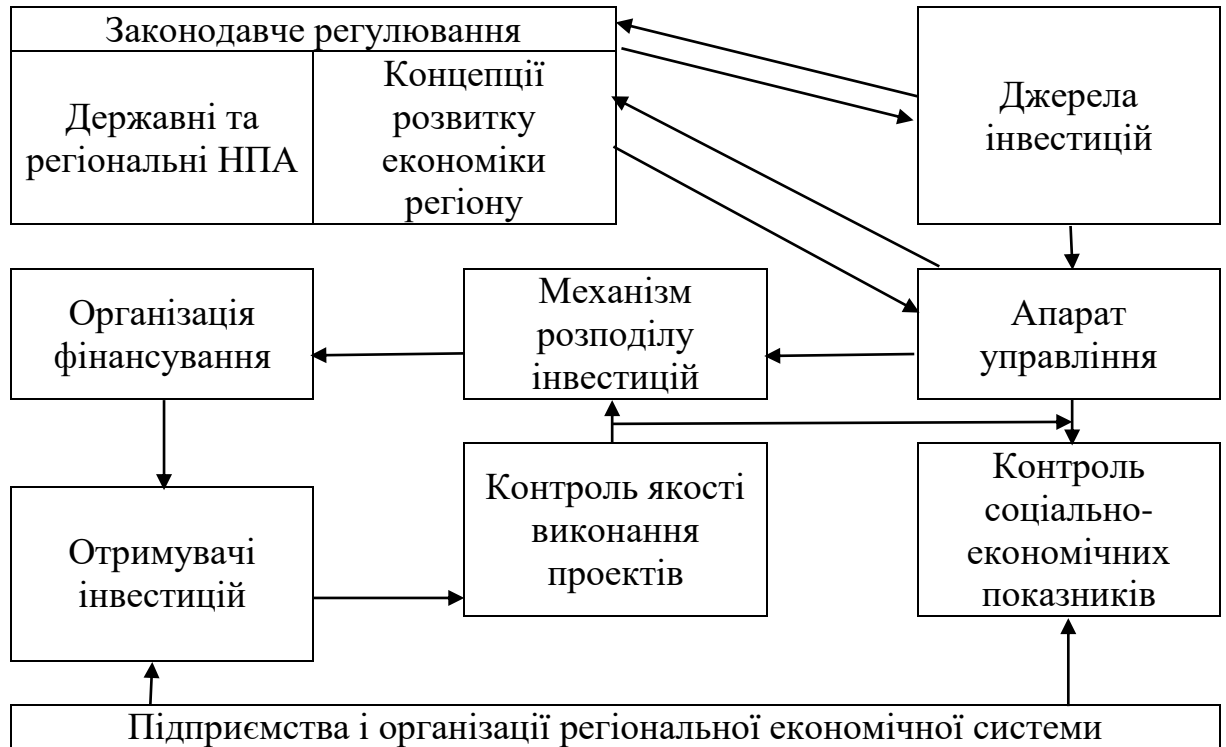

Рис.3. 2 - Місце регіональної влади у формуванні інвестиційного механізму

Примітка. Складено автором.

Для підвищення раціональності використання інвестиційних ресурсів, як зазначалося раніше, важливим питанням є ефективність розподілу ресурсів регіонального інвестиційного портфеля, отже, створення ефективної підсистеми розподілу інвестицій у рамках регіонального інвестиційного механізму може стати вирішенням багатьох проблем у сфері їх управління (рис. 3.3). Даний блок, що акцентує увагу на розподілі інвестицій між галузями регіональної економіки, визначатиме подальшу долю ефективності всього інвестиційного механізму. Для цього органами регіональної влади будуть розроблятися та реалізовуватися відповідні цільові рішення [10].

Рис.3.3 - Елементи та взаємозв'язки підсистеми розподілу інвестицій як частина інвестиційного механізму регіону
Примітка. Складено автором.

Дані щодо споживчого попиту ті чи інші товари, рівня розвитку виробничих галузей економіки регіонів є базою для розробки мети та завдань управління інвестиційним процесом. Вибрані цільові орієнтири, поряд з оцінкою фінансового потенціалу регіону, дозволяють розробити програму розвитку виробничої сфери галузей мезоекономіки. На базі програми відбувається формування регіонального інвестиційного портфеля пріоритетних інвестиційних проектів, що виставляють для відбору на конкурсній основі. Апарат управління системою займається розробкою моделі конкурсного відбору інвестиційних проектів.

Попередня експертиза та відбір п-в, що беруть участь у конкурсі, здійснюються на підставі спеціально розробленої для цих цілей методики, яка враховує можливості п-в, ризики інвестування та фінансовий потенціал [4]. За результатами попередньої оцінки здійснюється коригування регіонального інвестиційного портфеля. Заключний етап характеризується остаточним відбором та оптимізацією регіонального інвестиційного портфеля шляхом вибору найбільш ефективних та менш ризикованих

інвестиційних проектів. Між моделями механізму управління інвестиційною сферою регіону та етапами розподілу інвестиційних ресурсів існує певний зв'язок (рис. 3.4).

Рис. 3.4 - Механізм прийняття управлінських рішень у сфері формування регіонального інвестиційного портфеля

Примітка. Складено автором.

Для стимулювання зростання інвестиційної привабливості регіону необхідно створення централізованої ієрархічної системи та використання методів управління інвестиційною діяльністю (рис. 3.5).

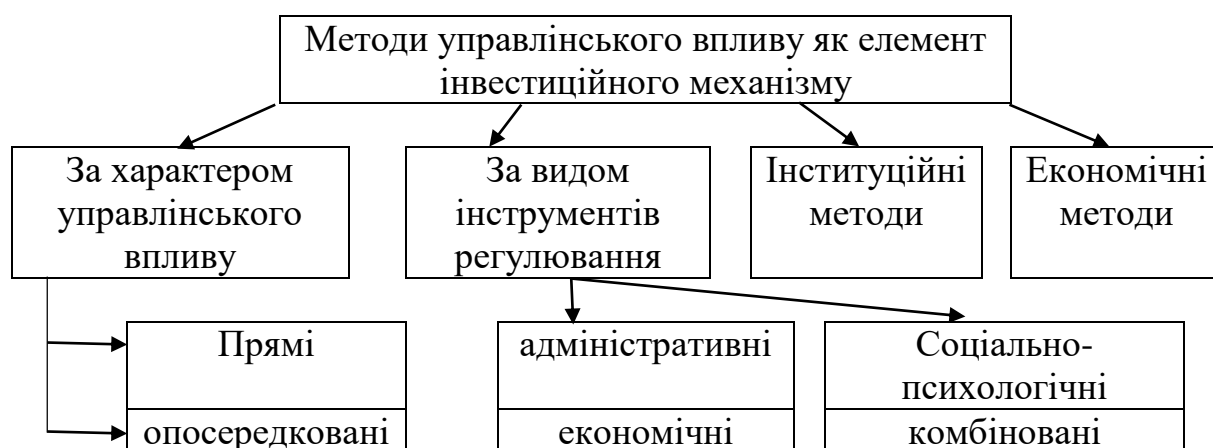

Рис.3.5 - Методи управління інвестиційною діяльністю мезоекономіки як частина загального механізму керування

Примітка. Складено автором.

Забезпеченням регіонального інвестиційного механізму є ряд елементів, кожен з яких має певне навантаження і при цьому є невід'ємним частиною всього механізму (рис. 3.6).

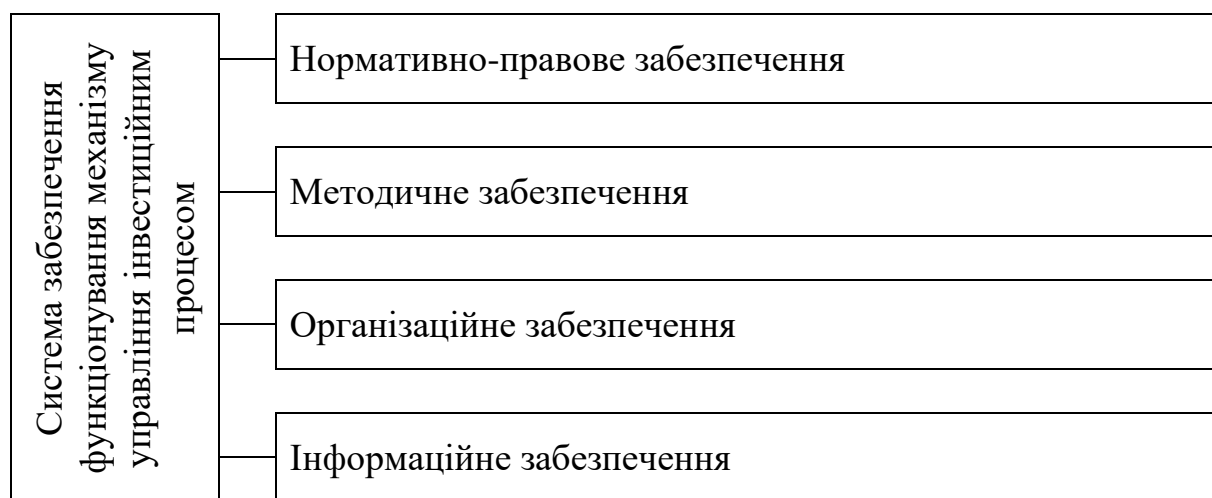

Рис. 3.6 - Ресурсна складова механізму управління регіональною інвестиційною діяльністю

Примітка. Складено автором.

За підсумками дослідження пропонується типова модель механізму розвитку регіональної економіки на основі підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю, яку можна використовувати як методичну основу прийняття рішень у сфері управління інвестиційною діяльністю мезоекономіки [4; 6].

Модель формується із трьох блоків:

1) блок №1 відповідає за формування концепції розвитку мезоекономіки шляхом залучення вітчизняних та іноземних інвестицій. Базою для ухвалення рішень служать дані, отримані під час моніторингу та аналізу ринку інвестицій, оцінки інвестиційної привабливості регіонів. Тут же, з урахуванням орієнтирів стратегічного розвитку інвестиційної сфери макро- та мезорівнів, що здійснюється опрацювання цілей та завдань, що закладаються в концепцію розвитку інвестиційної діяльності регіону;

2) блок № 2 відповідає за формування мотивів та стимулів для залучення вітчизняних та іноземних інвестиційних ресурсів шляхом удосконалення підсистем інвестиційного механізму, що несуть відповідальність за цей напрямок. Перші два блоки дозволяють сформулювати засоби та механізм залучення інвестиційних ресурсів у регіональну економіку;

3) блок №3 відповідає за оцінку якості та ефективності використання у галузях регіональної економіки вітчизняних та іноземних інвестицій.

Ефективність використання інвестицій оцінюється з точки зору збільшення регіонального «багатства» протягом досліджуваного періоду часу, розвитку секторів економіки, яких вони були використані. Тут також можуть проявитися і непрямі ефекти від використання інвестицій, пов'язані з розвитком сполучених виробництв, підвищенням рівня та якості життя населення, трансформаціями в інноваційній сфері та ін.

Зрештою планується створення програми залучення інвестиційних ресурсів у мезоекономіку та розробка дієвих механізмів її практичної реалізації. Модель може сприяти підвищенню якості керування інвестиційною сферою мезоекономіки та раціоналізації інвестиційної діяльності регіону.

Важливим аспектом забезпечення ефективності інвестиційного механізму в регіоні є реалізація відповідної інвестиційної політики регіону.

Практичне досягнення цілей інвестиційної політики регіону пов'язане зі створенням та забезпеченням ефективного функціонування механізму її

реалізації. У нашому розумінні механізм політики включає громадські інститути, що реалізують конкретні заходи у межах поставленої мети, і навіть ресурси, виділені задля досягнення цілей.

Регіональна інвестиційна політика – це система заходів, які здійснюються регіональними органами влади та управління із залучення та раціонального використання інвестиційних ресурсів всіх форм власності з метою сталого та соціально-орієнтованого розвитку регіону.

Система формування та реалізації регіональної інвестиційної політики має представляти конструкцію з ряду взаємозалежних та взаємозалежних блоків.

Перший блок – це основні чинники, від яких залежатиме зміст регіональної інвестиційної політики та, відповідно, механізм її реалізації. До них відносяться:

- 1) інвестиційний клімат у регіоні [3, с. 15];
- 2) показники формування інвестиційного потенціалу регіону;
- 3) рівень інвестиційних ризиків;
- 4) чинники внутрішнього та зовнішнього впливу.

Наведені основні чинники переважно пов'язані з об'єктивно обумовленими регіональними особливостями економіки, які у свою чергу визначають комплекс природно-географічних, історичних, демографічних та інших чинників. Чинники зовнішнього впливу пов'язані з впливом умов діяльності, що визначаються національним законодавством та загальнодержавною економічною та інвестиційною політикою.

Другий блок представляє безпосередньо етапи формування інвестиційної політики:

- 1) визначення цілей та головних пріоритетів інвестиційної політики;
- 2) формування регіональної інвестиційної програми;
- 3) розробка принципів механізму реалізації регіональної інвестиційної політики.

Цілі та пріоритети регіональної інвестиційної політики залежать від цілей та завдань спільної соціально-економічної політики конкретного регіону. Третій блок механізму реалізації інвестиційної політики має складатися із коштів, за допомогою яких передбачається досягнення намічених цілей. Основними елементами цього блоку є комплекс застосовуваних економічних, адміністративних, соціально-психологічних методів управління та система правового, організаційного, інформаційного забезпечення його дії.

Цілеспрямований вплив органів регіонального управління на всіх учасників інвестиційного процесу на користь досягнення намічених цілей соціально-економічного розвитку регіон є сутністю механізму реалізації інвестиційної політики. Формування та реалізація регіональної інвестиційної політики є комплексною багатоступінчасте завдання, кожен з етапів якого вимагає окремого опрацювання та постійної адаптації до змінних умов функціонування соціально-економічної системи регіону.

Динамічність інвестиційного процесу обумовлює наявність гнучких форм його організації та управління, що, у свою чергу, вимагає комплексного регулювання основних його стадій з орієнтацією на Кінцеві результати. У процесі реалізації інвестиційної діяльності всі її учасники використовують поєднання різних методів з відповідною різноманітністю форм, стимулів та обмежень. Все це, безумовно, відображає складність як самого інвестиційного процесу, так і механізму реалізації інвестиційної політики, сутність якого полягає у цілеспрямованому впливі регіональних органів влади та управління на розвиток інвестиційного процесу в напрямку, заданому стратегічними документами соціально-економічного розвитку регіону. Виходячи з такого розуміння сутності аналізованого механізму, слід акцентувати увагу на тому, що інвестиційна політика є частиною регіональної соціально-економічної політики, тому її реалізація має бути спрямована на досягнення цілей соціально-економічного розвитку регіону.

Під механізмом реалізації регіональної інвестиційної політики необхідно розуміти сукупність інструментів (методів, моделей), за допомогою яких органи державного управління впливають на учасників інвестиційного процесу з метою вирішення першочергових завдань соціально-економічного розвитку регіону.

До основних цілей функціонування запропонованого механізму відносяться:

- мобілізація інвестиційних ресурсів у регіоні;
- формування інвестиційних потоків та спрямування їх у сектори та галузі економіки, де забезпечується найбільша ефективність вкладень;
- підвищення ефективності використання інвестицій;
- прогрес інвестиційної активності у регіоні.

Функції, які покликаний виконувати даний механізм, полягають у:

- упорядкування відтворювального процесу за допомогою формування сприятливого інвестиційного середовища та відповідної системи державного регулювання;
- реалізація інвестиційного потенціалу території;
- формування мотиваційного механізму процесу інвестування;
- зниження можливих чи очікуваних протиріч економічних інтересів суб'єктів, що беруть участь.

Зміст механізму реалізації інвестиційної політики в регіоні, який, на нашу думку, можна охарактеризувати як процес концентрації та мобілізації інвестиційних ресурсів, організації контролю над їх ефективним використанням, вироблення регулюючих впливів, спрямованих на посилення позитивних тенденцій в інвестиційній сфері та послаблення негативних.

Особливістю механізму реалізації регіональної інвестиційної політики є його спрямованість на узгодження інтересів усіх сторін, що беруть участь. Тому важливе місце у структурі розглянутого механізму займає мотиваційний блок, який забезпечує взаємодію учасників

інвестиційного процесу не лише між собою, а й із зовнішнім середовищем. При цьому може мати місце протиріччя інтересів учасників, тому важливо встановити повний спектр рушійних мотивів.

2. Механізм обґрунтування та вибору пріоритетів інвестиційної діяльності в регіоні.

Основу вдосконалення регіональної інвестиційної політики у регіоні має становити системний підхід, згідно з яким необхідно здійснити комплекс заходів, що включають створення більш сприятливого іміджу та покращення інвестиційного клімату території, формування елементів інвестиційного ринку, вдосконалення законодавчого забезпечення регіональних інвестиційних процесів та ін.

З метою розвитку інвестиційного потенціалу регіонів нашої держави все більшу актуальність набуває вибору пріоритетних напрямів ефективного вкладення коштів.

Важливість виявлення регіональних пріоритетів обумовлена нагальною необхідністю концентрації обмежених інвестиційних ресурсів на найбільш гострих проблемах розвитку чи напрямках, здатних забезпечити конкурентні переваги регіональної економіки як на ринку інтеграційних утворень пострадянських країн, і світовому ринку. Вибір стратегічних напрямів інвестиційної політики дозволяє зосереджувати інвестиційні ресурси на чітко зазначених у ній цілях, що у зрештою підвищує ефективність інвестиційного процесу у регіоні.

У зв'язку з цим, з метою удосконалення регіонального управління інвестиційною діяльністю, необхідно виділяти інвестиційні пріоритети, тобто сукупність найперспективніших напрямів розвитку, обумовлених перевагами потенційних інвесторів, що складаються; здійснюють вкладення у певні об'єкти та проекти, мета яких – забезпечення досягнення стратегічних цілей та ефективне підвищення конкурентних переваг регіону.

У даний час актуально вирішення проблеми розробки методів оцінки, вибору та встановлення пріоритетів економічного розвитку, з відбором та ранжуванням галузей виробництва регіональний аспект.

Методи техніко-економічного обґрунтування пріоритетного розвитку галузей та виробництв повинні перебувати в руслі загальної концепції побудови ринкових відносин, що передбачає використання економічних механізмів, при формуванні інвестиційних коштів конкретними суб'єктами господарювання, з метою концентрації їх на реалізації пріоритетних напрямів.

При визначенні інвестиційних пріоритетів регіону необхідно, перш за все, враховувати, що у умовах напруженості формування державного, регіональних та місцевих бюджетів, низькою платоспроможності великої частини фінансово-кредитних установ, підприємств сфери матеріального виробництва та населення, знайти необхідні фінансові ресурси для належного забезпечення напрямів модернізації економіки регіону складно. У цих умовах стає практично неминучою є необхідність більш якісного наукового обґрунтування відповідних пріоритетів інвестиційної політики, найважливішими елементами якого мають стати скорочення їх спільного кількості та орієнтація на отримання максимального соціально-економічного ефекту.

Серед пріоритетних напрямів формування нової структури економіки, що відповідає перспектив переходу до її сталого зростання доцільно виділити такі:

- ідентифікація «точок зростання» та виділення з господарського обороту неефективних підприємств та виробництв;

- критеріями віднесення до «точок зростання» є здатність формування «секторів зростання», сприяння розвитку соціальної сфери та підвищенню рівня життя населення, збільшення робочих місць всередині регіону, експортна орієнтація та забезпечення імпортозаміщення, збільшення надходжень у бюджети всіх рівнів, покращення екологічної обстановки;

- оцінка платоспроможного попиту та потреб у товарах та послугах, що формуються на основі обліку державних потреб та програм державного, регіонального та місцевого рівнів управління та розвиток системи державних закупівель;

- реалізація системи планових проектів та програм (наукових, інноваційних, виробничих), базуються на результатах аналізу перспектив розвитку світового ринку та націлених на прорив у середньостроковій перспективі на нові сегменти ринку та забезпечення у майбутньому життєво важливих національні інтереси.

Зазначені напрями структурної політики можуть бути взяті за основу та адаптовані до регіонах з урахуванням сформованих соціально-економічних умов та особливостей їх розвитку.

Найважливішим пріоритетом інвестиційної політики є розширене відтворення. Для нього реалізації необхідне першочергове інвестування розвитку високотехнологічних засобів праці та предметів праці, шляхом пріоритетного інвестування новацій, з подальшим відновленням усього ланцюжка науково-технологічного циклу.

При розширенні функцій заощадження та інвестування фінансово-кредитною системою регіональної економіки та забезпечення сталого економічного зростання слід приділяти належне увагу формуванню потенціалу структурно-інноваційної модернізації основного капіталу всіх галузей національної економіки, забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток за рахунок Як свідчить міжнародний досвід, одним із ефективних способів оцінки привабливості галузей економіки для інвестування є кількісний аналіз різних сторін їх фінансово-економічної діяльності Для цієї мети у світовій практиці використовується система коефіцієнтів, фактичні значення яких порівнюються зі значеннями, рекомендованими в якості нормативних.

Коефіцієнти, що відображають фінансово-економічний стан галузей економіки регіону, наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - Коефіцієнти, що відображають фінансово-економічний стан галузей економіки регіону

№ з/п	Основний коефіцієнт	Коефіцієнти, які характеризують основний
1.	Фінансової стійкості	коефіцієнт автономії коефіцієнт відношення виручки від реалізації до простроченої дебіторської заборгованості та авансів коефіцієнт відношення виручки від реалізації до простроченої кредиторської заборгованості
2.	Ділової активності	коефіцієнт оборотності запасів коефіцієнт оборотності капіталу
3.	Ефективності	коефіцієнт рентабельності всього капіталу коефіцієнт рентабельності продажів коефіцієнт рентабельності власного капіталу
4.	Динаміки розвитку галузі	коефіцієнт темпів зростання
5.	Ліквідності	коефіцієнт покриття

Примітка. Складено автором.

Для отримання зведеної характеристики економіко-фінансового стану галузей розраховується інтегральний показник, що враховує значення кожного з розглянутих коефіцієнтів, а також їх значимість.

Інвестиційні пріоритети регіону (галузеві та територіальні) мають впливати із загальної стратегії його соціально-економічного розвитку. У разі рецесії світової економіки, коли платоспроможний попит зменшується, найважливішим питанням є визначення галузевої структури інвестицій. У зв'язку з цим досить ефективним є вкладення коштів у ті виробництва, у яких попит стабільний.

3. Програма з формування привабливого інвестиційного клімату у регіоні.

У ході розробки програм соціально-економічного розвитку регіонів необхідно врахувати заявки та пропозиції місцевих органів влади. Основною метою програм має стати створення інвестиційної привабливості адміністративно-територіальних одиниць, щоб у їхню економіку пішли інвестиції і, перш за все, приватні та іноземні.

Пріоритетним завданням інвестування є досягнення сталого зростання сильних і галузей промисловості, що динамічно розвиваються,

шляхом включення їх проектів у різні державні програми та залучення великих зовнішніх інвесторів. Депресивні ж галузі промисловості, важливі для життєзабезпечення регіону та мають експортний потенціал вимагають першочергової підтримки із Державного бюджету.

Таким чином, для обґрунтування та вибору пріоритетів інвестиційної діяльності в регіоні необхідно створення такої системи, яка дозволяє враховувати потенційні можливості державного, регіонального та місцевих бюджетів, а також реальну на кожен період часу платоспроможність фінансово-кредитних установ, підприємств сфери матеріального виробництва та населення, шукати необхідні фінансові ресурси для належного забезпечення напрямів модернізації економіки регіону.

Контроль за реалізацією програми здійснює державний замовник. Розробляється комплекс заходів у рамках програми зі створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення інвестицій у економіку.

Таким чином, для виконання завдань поставлених у програмі необхідні не тільки стимули та ресурси для продовження економічного зростання, потрібні, головним чином, інституційні умови, що утворюють сприятливе середовище, для якого характерне переважання позитивних мотивів над негативними, наявність мінімуму адміністративних перешкод тим підприємцям, хто хоче інвестувати, а також суттєве зниження інвестиційних ризиків.

4. Удосконалення інвестиційної політики в Україні.

4.1. Інструменти та механізми підвищення інвестиційної активності.

У країні давно назріла об'єктивна необхідність створити прогресивний інвестиційний потенціал, розробити механізми акумуляції фінансового капіталу та грошових ресурсів, встановити стимули для зростання заощаджень та формування додаткових кредитних ресурсів. Універсальних інструментів формування відповідного типу економічної поведінки немає і не може бути причини відмінності економічних моделей розвитку в різних країнах, особливостей еволюції ситуації в той чи інший період часу.

Ефективною дією щодо формування інвестиційного потенціалу та стимулювання економічної динаміки є шлях по лібералізації ринків, цін на товари та ресурси, при одночасному зниженні податків. При цьому у підприємців та суб'єктів господарювання з'явиться можливість використовувати більшу частину одержуваних доходів накопичення.

Сам процес формування та використання додаткових кредитних ресурсів пов'язаний з методами регулювання грошового та фінансового ринку та специфікою економічної стратегії країни.

Якщо в рамках прийнятої стратегії розвитку ставка робиться на стимулювання накопичення та формування інвестиційного потенціалу, то можна використовувати такі активні механізми:

- Зміна процентної ставки Національного банку України з метою створення потужного макроекономічного регулятора на фінансовому та фінансовому ринку. Підвищення облікової ставки веде до подорожчання кредиту, а це залучатиме грошові ресурси, що використовуються на споживання або купівлю акцій та інших цінних паперів;

- валютна політика, як використання накопичень у ВКВ та його можливого залучення використання як кредитних ресурсів. Це стосується і формування обмінного курсу, який може бути вигідним для конвертації та до створення умов для припливу капіталу та вільного його переміщення;

- фондовий ринок, стійкість та надійність його функціонування.

Окрім зазначених основних складових активізації залучення кредитних ресурсів істотне значення має й використання сучасних технологій грошового обігу.

Для збільшення обсягів залучених грошових ресурсів (причому не лише з боку «внутрішніх» суб'єктів, а й зовнішніх) вживаються такі заходи:

- Створення надійної системи гарантій вкладень і заощаджень. Це може забезпечуватись надійною системою страхування вкладів;

- розвиток регіональних програм житлового будівництва та створення широкої мережі фінансових учасників;

- використання ефективної системи оподаткування на фізичних осіб, які розміщують гроші на депозитні рахунки, що стимулює процес заощаджень та інвестування грошей домашніх господарств у економіку;

- проведення відповідної ідеологічної та пропагандистської роботи із залучення фінансових ресурсів у країну.

Дані методи є необхідними та першочерговими у справі розширення кредитних ресурсів у країні та залучення до економічного обігу коштів суб'єктів господарювання, місцевих органів влади та домашніх господарств.

4.2. Вдосконалення форм залучення іноземного капіталу існує пряма необхідність у співпраці з іноземними інвесторами та залученні іноземного капіталу економіки нашої країни.

Роботи на державному рівні із залучення в країну іноземного капіталу може включати:

- розробку концепції залучення іноземних інвестицій, її обговорення та затвердження Президентом;

- розвиток нормативно-правової бази, що сприяє залученню іноземних інвесторів в Україні;

- Створення системи державного управління процесом залучення іноземних інвесторів.

Проблема залучення іноземних інвестицій може бути пов'язана з організацією виробництва продукції з урахуванням використання кращих зарубіжних зразків з допомогою імпорту ліцензій.

Для розробки та реалізації такої політики є доцільним:

- укласти з розвиненими країнами угоду про співробітництво у галузі технологічного обміну;

- створити при галузевих концертах фонди для пайового фінансування імпорту технологій основним напрямом структурної перебудови.

Одним із каналів припливу фінансових ресурсів може стати створення певних умов розміщення в Україні філій найбільших іноземних банків та

представництв міжнародних компаній та корпорацій, що працюють з країнами СНД, Балтії та Східної Європи.

Діяльність філій іноземних банків має бути поставлена під адекватний фінансовий контроль. Такий підхід дозволить значно покращити роботу із залучення фінансових ресурсів та обслуговування інвестиційних потоків.

У результаті проведеного дослідження обґрунтовано необхідність удосконалення регіональної інвестиційної політики. Запропоновано механізм реалізації регіональної інвестиційної політики. Розроблено механізм обґрунтування та вибору пріоритетів інвестиційної діяльності у регіоні.

3.2. Концепція стратегії формування інвестиційного потенціалу регіону

Інтенсивний розвиток підприємництва в регіоні, впровадження нових, удосконалених технологій, розробка програм розвитку виробництва неможливі без ефективної організації інвестиційного процесу. Ця діяльність потребує розробки чіткої послідовності дій як для реалізації, а й підвищення ефективності, розвитку інвестиційного процесу у регіоні. Крім цього, необхідно визначити залежність інвестиційного процесу від різних параметрів, які впливають успішність його реалізації.

Основою забезпечення ефективного розвитку інвестиційних процесів у регіоні є загальне, не деталізоване планування такої діяльності, спрямоване отримання необхідного результату, досягнення певної мети. Як напрям вдосконалення автором пропонується стратегія розвитку інвестиційного процесу у регіоні (рис. 3.7).

Представлена стратегія складається з двох блоків реалізації даного процесу: сутнісного, який включає в себе мету, об'єкт, суб'єкти, предмет стратегії розвитку та концептуальний блок, містить завдання, принципи та напрямки її реалізації.

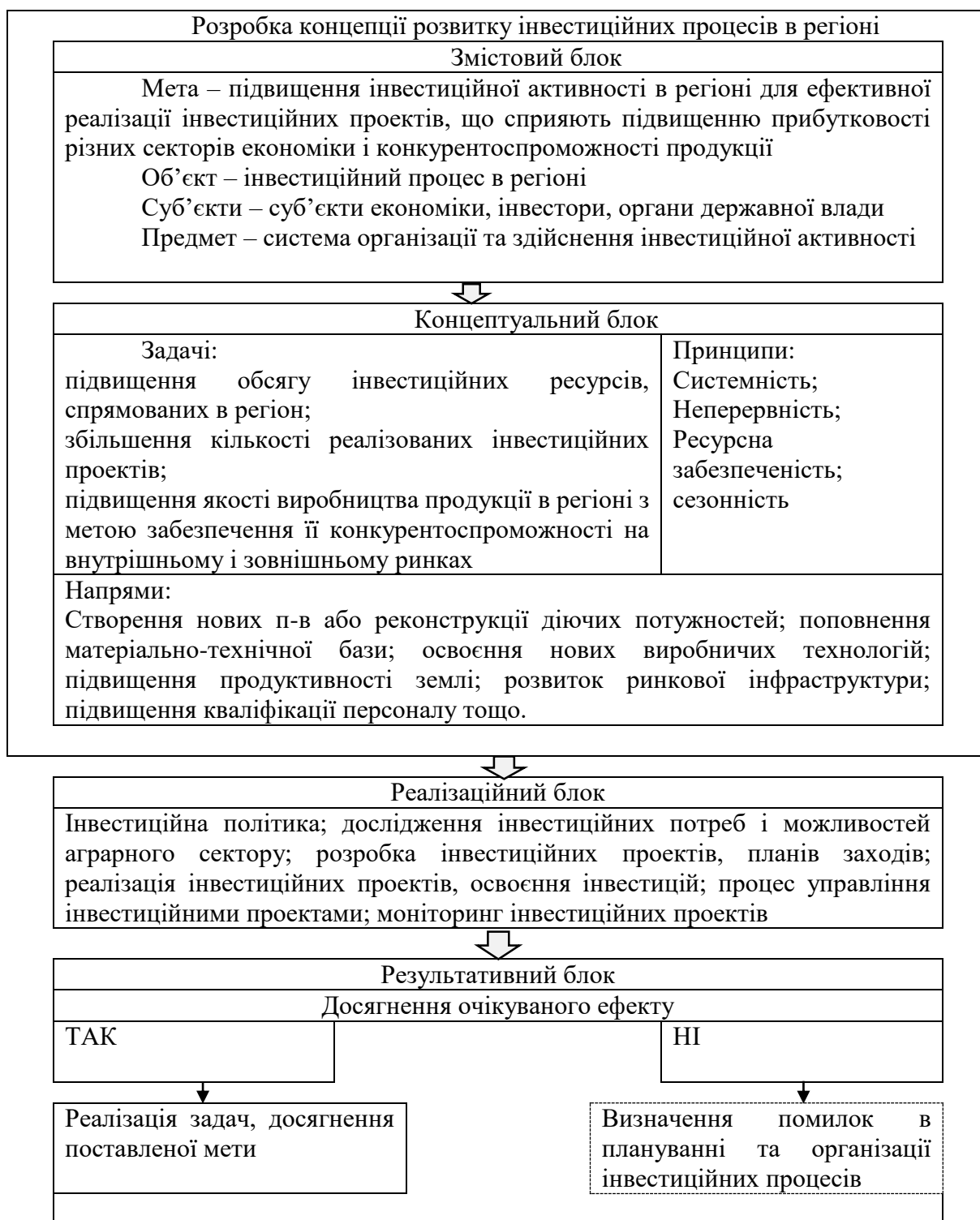

Рис. 3.7 - Стратегія розвитку інвестиційних процесів у регіоні
Примітка. Складено автором.

Також стратегія розвитку інвестиційних процесів включає в себе реалізаційний блок, якому позначені необхідні заходи та результативний блок, у якому оцінюється успішність реалізації зазначеної стратегії, її ефективність, яка виявляється у досягненні очікуваного ефекту для розвитку інвестиційного процесу як в окремому секторі економіки, так і в

цілому регіоні (Наприклад, в аграрному секторі крім економічного важливо досягнення і соціального ефекту).

Стратегія розвитку інвестиційних процесів визначає необхідні заходи для активізації інвестиційної діяльності, послідовність їх здійснення та основні напрямки, на які вона має бути спрямована. Реалізація представленої стратегії передбачає наявність достатнього обсягу інвестиційних ресурсів для забезпечення ефективної діяльності та досягнення необхідного ефекту, що може забезпечуватись кількома джерелами.

На думку автора, у ситуації, що склалася, доцільною є активізація взаємодії суб'єктів господарювання з кредитними установами на базі існуючих комерційних банків та кредитних спілок. Важливим напрямом, що сприяє покращенню взаємодії комерційних банків та суб'єктів господарювання є допомога держави, окремі напрямки державної інвестиційної політики щодо стимулювання зростання обсягів інвестиційних ресурсів.

Реалізація стратегії розвитку інвестиційних процесів передбачає наявність у регіоні інвестиційного потенціалу, що є основним елементом даного процесу, основою реалізації будь-яких проектів розвитку.

У структурі інвестиційного потенціалу регіону можна виділити складові елементи, які можна впливати окремо, але водночас можуть взаємодіяти, формуючи загальну інвестиційну привабливість як регіону, і окремого сектора економіки. Взаємозв'язок елементів інвестиційного потенціалу та їх вплив на розвиток інвестиційного процесу представлено на рис.3.8.

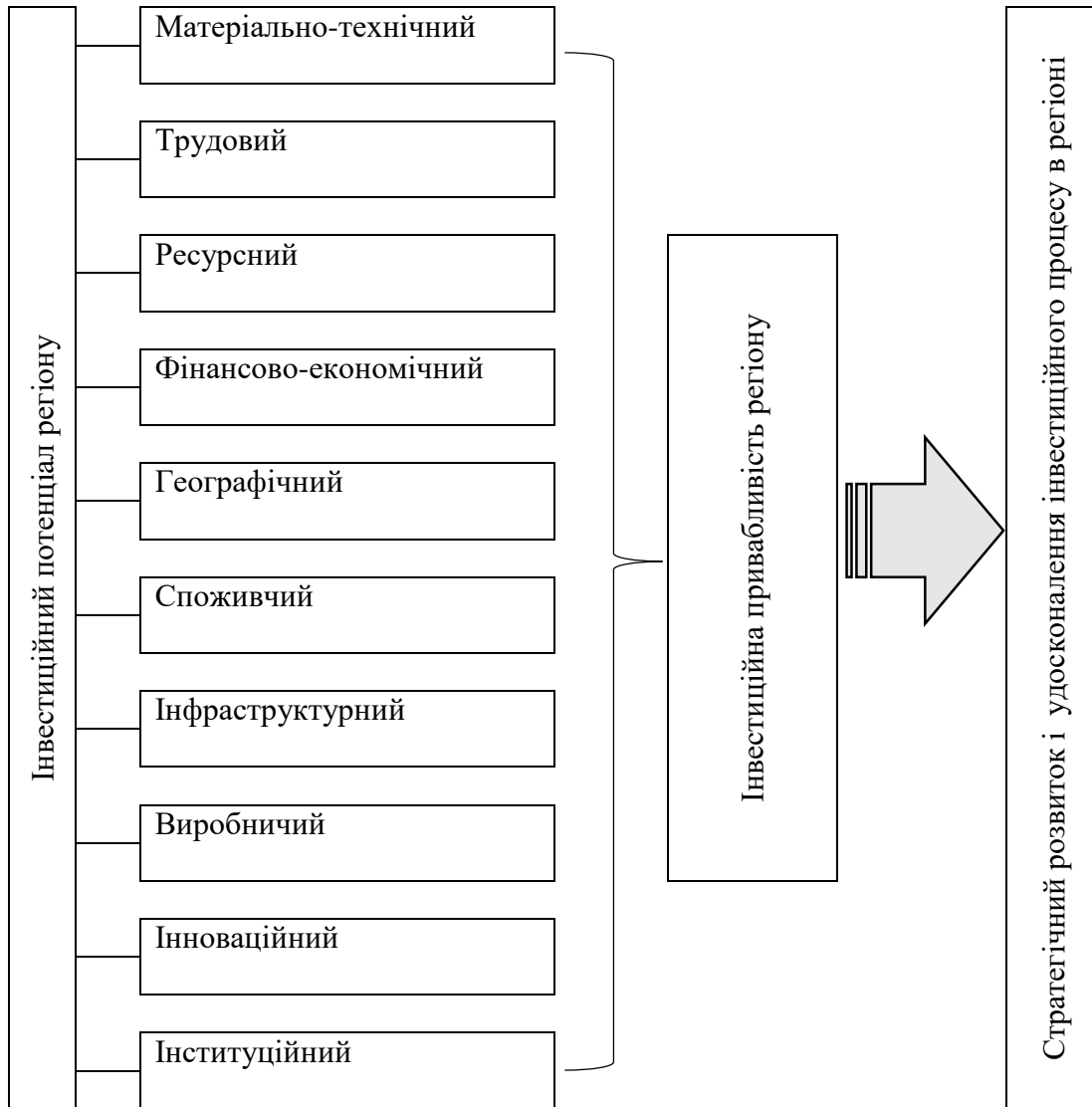

Рис. 3.8 - Вплив інвестиційного потенціалу на розвиток інвестиційного процесу у регіоні

Примітка. Складено автором.

Матеріально-технічний потенціал характеризує виробничі потужності за допомогою яких можливо здійснювати виробництво відповідно до інвестиційного проекту, а також можливості їх розширювати у разі потреби.

Потенціал трудових ресурсів відображає кількість та достатність працівників для реалізації інвестиційного проекту, наявність необхідних для цього кваліфікованих фахівців, рівень їх освіти та досвіду. Нестача вузько кваліфікованих фахівців у певній галузі часто унеможливорює впровадження нових, прогресивних технологій. Інтелектуальний потенціал характеризує можливість залучення нових знань, ноу-хау у виробництво з

метою впровадження нових, недостатньо добре вивчених технологій. Недостатність знань та умінь при реалізації прогресивних технологій може призвести до відсутності позитивного результату чи втрати капіталу.

Ресурсний потенціал відображає достатність інвестиційних, фінансових, природних ресурсів для всіх етапів інвестиційної діяльності, рівномірність їх розподілу.

Фінансово-економічний потенціал визначає можливості підприємств розраховуватися за своїм зобов'язанням, що виникають у результаті реалізації інвестиційної діяльності (зобов'язання за кредитами, перед інвесторами, працівниками).

Географічний потенціал відображає фізичне розташування регіону щодо ландшафту місцевості, різні природні об'єкти, такі як ліс, річка, море, степ, поле. Цей елемент інвестиційного потенціалу може мати різне значення для різних секторів економіки залежно від специфіки їхнього виробництва. Крім того, він може мати як позитивний ефект (наприклад, для готельного бізнесу, близькість до лісу чи річки), і негативний (близькість до заводу).

Споживчий потенціал передбачає наявність у регіоні потенційних споживачів товарів чи послуг, виробництва яких планується реалізовувати інвестиційні проекти. Зазначимо, що даний елемент потенціалу може включати не тільки внутрішніх споживачів регіону, а й зовнішніх, однак, у цьому випадку необхідно враховувати можливість та вартість доставки цих товарів чи послуг межі регіону.

Інфраструктурний потенціал відображає можливість та умови організації підприємницької діяльності, серед яких можуть бути транспортна система, зв'язок, електропостачання, теплопостачання, водопостачання регіону.

Виробничий потенціал відбиває сукупні можливості регіону виробити товари чи послуги, а також враховує наявну матеріально-технічну базу регіону.

Інноваційний потенціал відображає здатність регіону впроваджувати та реалізовувати інноваційні проекти, його готовність до цього, гнучкість умов виробництва у тих чи інших секторах економіки для можливості швидко реагувати на нові розробки у певних галузях науки.

Інституційний потенціал характеризує наявність організаційних структур, сприяють підприємницької діяльності, які можуть допомогти організувати та реалізувати інвестиційний проект будь-якому суб'єкту господарювання в регіоні за допомогою консультаційної, контрольної, регуляційної, ліцензійної діяльності.

Зазначимо, що всі ці складові взаємопов'язані та впливають одна на одну. Відсутність чи низький рівень одного із складових елементів може перешкодити ефективній інвестиційній діяльності навіть за значних обсягів інших складових. Тому при формуванні інвестиційної політики слід враховувати розвиток усіх поданих елементів та контролювати їх відповідність поставленим цілям.

Інвестиційний потенціал відображає можливості застосування знань, ноу-хау, які можна адаптувати для виробництва в регіоні з урахуванням його економічних та географічних особливостей метою підвищення його ефективності та прибутковості. Ці знання втілюються в інвестиційних проектах, реалізація яких залежить від наявності інвестиційних ресурсів. Таким чином, інвестиційний потенціал відображає можливість реалізації проектів за допомогою застосування накопичених ресурсів. Крім цього, він відображає можливості регіону до самофінансування, створюючи, отже, додатковий інвестиційний потік. Тобто чим вища прибутковість підприємств, тим більша можливість інвестиційного потенціалу галузі та, в цілому, регіону.

Також інвестиційний потенціал відображає можливості залучення в галузь нових зовнішніх інвестицій: вітчизняних, зарубіжних, державних та кредитів комерційних банків, які є одним з основних, доступних та прогнозованих джерел інвестиційних ресурсів аграрного сектору. Тому в

даний час актуальним є розширення дієвих механізмів взаємодії суб'єктів господарювання з банківським сектором з метою збільшення можливостей залучення банківських інвестиційних кредитів

Формування інвестиційного потенціалу є актуальною проблемою, оскільки основою економічного зростання є інвестиційне зростання, отже обсяг залучених інвестицій є індикатором якості економічного зростання.

Проблема розвитку інвестиційного потенціалу лише на рівні регіону включає як пошук джерел інвестицій, а й формування інвестиційних можливостей і стимулів для інвестиційної активності.

Високий інвестиційний потенціал переважає у тих регіонах, яким характерно таке: ефективність державної політики та податкової системи; високі показники норми прибутку; доступність ресурсів та ін.

Зниження інвестиційного потенціалу спостерігається у тих регіонах, яким характерно таке: відносно високий рівень інфляції; правова, економічна та соціальна нестабільність; наявність боргових зобов'язань та ін.

Галузева ознака визначає потенціали інвестиційної спрямованості секторів економіки. Рівень розвитку зв'язків міжгалузевої та міжрегіональної спрямованості впливає на величину інвестиційного потенціалу окремих територій. Територіальна ознака дозволяє розмежувати потенціал інвестиційної спрямованості окремих територій. Відповідно до відтворювальної ознаки структура потенціалу інвестиційної спрямованості розглядається за допомогою проведеного аналізу відтворення окремих елементів структури за фазами відтворення: потенціал виробництва, потенціал розподілу, потенціал обміну та потенціал споживання [37, с. 15-16]. Необхідно сформувати сприятливий інвестиційний клімат реалізації інвестиційної діяльності. Органи структури державної влади на регіональному рівні застосовують щонайменше 26 інструментів розвитку, вкладених у стимулювання інвестиційного процесу, які можна об'єднати у групи: прямі фінансові заходи; регіональні бюджетні інвестиції, створені

задля розвиток інфраструктури; спеціальні режими лише на рівні регіону; нефінансові заходи. Представимо порівняльну характеристику методик оцінки потенціалу інвестиційної спрямованості, що включає підходи: результативний, галузевий, ресурсний, рейтинговий. Результативний підхід визначає дохід, отримання якого здійснюється протягом певного часу функціонування інвестиційних ресурсів. Не розкриття сутності інвестиційного потенціалу, оскільки дана категорія ототожнюється з грошовим потоком. До нестачі галузевого підходу належить: сутність інвестиційного потенціалу ототожнюється з виробничим потенціалом. Ресурсний підхід дозволяє провести оцінку сукупності джерел формування ресурсів інвестиційної спрямованості. До недоліку належить: не розкриття сутності інвестиційного потенціалу. Рейтинговий підхід дозволяє зробити кількісну оцінку інвестиційних систем та присвоїти відповідний рейтинг галузям та регіонам. До недоліку належить: відсутня узгодженість у визначенні інвестиційного потенціалу [24, с. 63].

Інвестиційний потенціал регіону – це сукупність залучених та власних інвестиційних ресурсів регіону, показник, що характеризує інвестиційний клімат, визначає інвестиційну привабливість регіону. У сучасних умовах необхідно проводити облік видів можливих ризиків, зокрема, інвестиційних ризиків регіону. Оцінка інвестиційного ризику регіону провадиться згідно з методами, що визначають якість клімату регіону інвестиційної спрямованості. Інтереси інвестора, який вкладає кошти з отримання певного ефекту, є об'єктом інвестиційного ризику. Інвестиційна активність регіону – це результат процесу інвестиційної спрямованості на рівні регіону, що виражається обсягом та темпом зростання залучених інвестицій [26, с. 13-14]. На інвестиційний клімат регіону впливають такі чинники: ресурсний, особистісний, підтримка фінансової системи, розвиток освітнього та інформаційного середовища та ін. Розмежування структури інвестиційного потенціалу здійснюється за такими ознаками: галузевий, територіальний, відтворювальний.

Заходи стимулювання на регіональному рівні інноваційно-інвестиційної діяльності включають: податкові пільги для середнього та малого підприємництва; розробка механізмів підтримки інвестиційних проєктів; надання виробничих площ в інноваційних технопарках та бізнес-інкубаторах та ін. На рисунку 3.6 представлено авторський варіант алгоритму впливу на рівень інвестиційного потенціалу регіону.

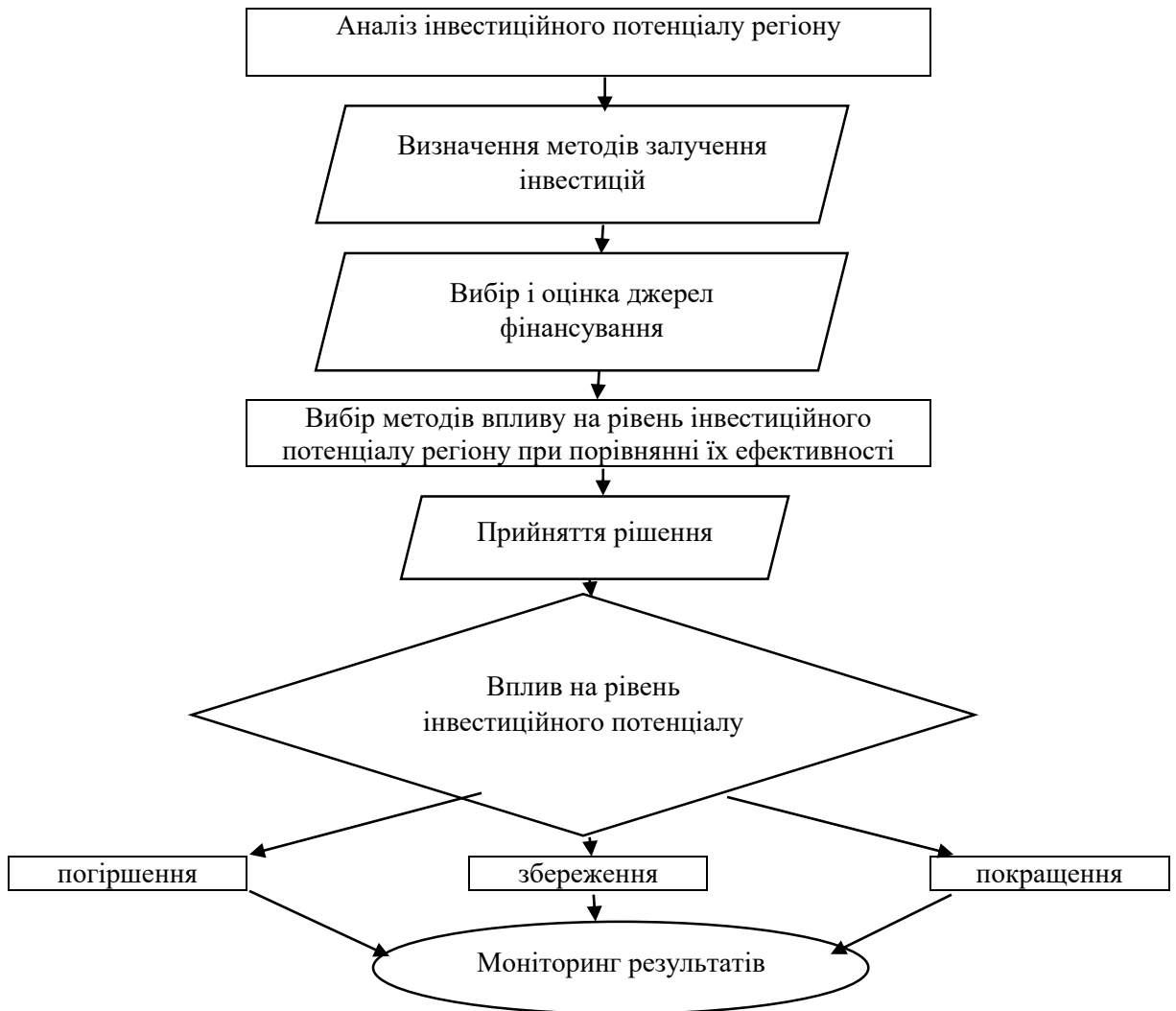

Рис.3.6 - Алгоритм впливу на рівень інвестиційного потенціалу регіону

Примітка. Складено автором.

Наведений алгоритм включає етапи: аналіз інвестиційного потенціалу регіону; визначення методів залучення інвестицій; вибір та оцінка джерел фінансування; вибір методів на рівень інвестиційного потенціалу регіону при порівнянні їх ефективності; прийняття рішення; вплив на рівень інвестиційного потенціалу регіону; моніторинг результатів Розроблений

алгоритм дозволяє провести оцінку інвестиційного потенціалу на регіональному рівні, виходячи з проведеного аналізу показників, які визначають регіональні особливості. Різноманітність підходів до ідентифікації інвестиційного потенціалу породжує різні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу. Існує необхідність формування привабливого інвестиційного клімату шляхом створення мінімальних адміністративних бар'єрів, сприятливого податкового режиму та ефективної інфраструктури для розвитку бізнесу.

Цілком зрозуміло, що у розвитку економіки ключова роль належить інвестиціям, які необхідні для формування та накопичення капіталу підприємств, що визначає виробничі можливості держави. Достатній рівень інвестиційних ресурсів, що реалізується на регіональному рівні, є ключовим елементом для формування інвестиційного потенціалу регіону.

Алгоритм впливу рівень інвестиційного потенціалу регіону, є актуальним, оскільки можуть бути використані для розробки інвестиційної політики та стратегії її реалізації, для прогнозування та проведення досліджень інвестиційних процесів у регіоні. Таким чином, ключовий спосіб формування інвестиційного потенціалу регіону – це вироблення та послідовна реалізація стратегічного курсу інвестиційної політики. Стратегічний курс полягає у створенні захисних механізмів, конкурентних переваг, розвитку науки та науково-технічного потенціалу, зростанні якості трудових ресурсів. Існує необхідність довгострокового державного регулювання та підтримки у заходах.

Для інтенсивного розвитку підприємницької діяльності та можливості впровадження у виробництво нових удосконалених технологій необхідне ефективне функціонування інвестиційного процесу, оскільки без інвестицій досягти відповідності виробництва сучасним вимогам, якості та рентабельності практично неможливо. При цьому ефективність та врегульованість інвестиційного процесу стає одним із найважливіших стратегічних чинників розвитку.

Також зацентруємо увагу на такому важливому аспекті, пов'язаному з формуванням інвестиційного потенціалу як покращення інвестиційного клімату регіону. Для стабілізації економіки та активізації інвестиційного клімату потрібно вжиття низки кардинальних заходів, вкладених у формування країни, як загальних умов розвитку цивілізованих ринкових відносин, і специфічних, які стосуються безпосередньо до вирішення завдання залучення інвестицій, із єдиною метою активізації інвестиційного клімату. З огляду на всі недоліки, які негативно впливають на інвестиційний клімат нашої країни, було б доцільним запропонувати шляхи активізації інвестиційного клімату України.

Шляхи активізації інвестиційного клімату України:

- досягнення національної згоди між різними владними структурами, соціальними групами, політичними партіями та іншими громадськими організаціями;
- боротьба зі злочинністю;
- гальмування інфляції всіма відомими у світовій практиці заходами крім невиконання зарплати;
- перегляд податкового законодавства у бік його спрощення та стимулювання виробництва;
- мобілізація вільних коштів підприємств та населення на інвестиційні потреби шляхом підвищення відсоткових ставок за депозитами та вкладами;
- Впровадження у будівництво системи оплати об'єктів за кінцеву будівельну продукцію;
- запуск передбаченого законодавством механізму банкрутства;
- надання податкових пільг банкам, вітчизняним та іноземним інвесторам, які йдуть на довгострокові інвестиції для того, щоб повністю компенсувати їм збитки від уповільненого обороту капіталу.

Також у числі заходів щодо активізації інвестиційного клімату необхідно зазначити:

- ухвалення законів про вільні економічні зони;

- Створення системи прийому іноземного капіталу, що включає широку і конкурентну мережу державних інститутів, комерційних банків та страхових компаній, що страхують іноземний капітал від політичних та комерційних ризиків;

- створення у найкоротші терміни Національної системи моніторингу інвестиційного клімату в Україні;

- розробка та прийняття програми зміцнення курсу гривні.

Залучення у широких масштабах національних та іноземних інвестицій в українську економіку має на меті довгострокові стратегічні цілі створення в Україні цивілізованого, соціально орієнтованого суспільства. Це суспільство характеризується високою якістю життя населення, основу якого лежить змішана економіка, що передбачає як спільне ефективне функціонування різних форм власності, а й інтернаціоналізацію ринку товарів, робочої сили та капіталу.

Іноземні інвестори природно зацікавлені у новому плацдармі для отримання прибутку за рахунок великого внутрішнього ринку України, її природних багатств, кваліфікованої та дешевої робочої сили, досягнень вітчизняної науки та техніки та навіть її екологічної безтурботності.

Тому перед нашою державою стоїть складне і досить делікатне завдання: залучити в країну іноземний капітал, і, не позбавляючи його власних стимулів, спрямовувати його засобами економічного регулювання на досягнення суспільних цілей. Національні інвестиції ще важливіші, ніж іноземні тому, що вони є показником довіри населення уряду. Українські інвестори будуть зацікавлені не лише у отриманні максимального прибутку, а й у збільшенні стабільності економіки нашої країни.

ВИСНОВКИ

Магістерське дослідження присвячене актуальній науковій проблемі, яка пов'язана з необхідністю формування інвестиційного потенціалу регіону, а також розробки шляхів удосконалення цього процесу. Основні результати роботи полягають у наступному.

1. На нашу думку, під інвестиційним потенціалом регіону доцільно розуміти здатність до максимального отримання інвестиційної складової валового регіонального продукту, що реалізується за рахунок використання чинників економічного зростання. Іншими словами, - сукупністю інвестиційних ресурсів, що становлять ту частину накопиченого капіталу, що представлена на інвестиційному ринку у формі потенційного інвестиційного попиту, здатного перетворитися на реальний інвестиційний попит, що забезпечує задоволення матеріальних, фінансових та інтелектуальних потреб відтворення капіталу. Інвестиційний потенціал включає систему локальних (приватних) потенціалів, кожен із яких, своєю чергою, характеризується відповідним набором показників. Такі приватні потенціали включають: природно-сировинний потенціал; виробничий; споживчий; інфраструктурний; інноваційний; трудовий; інституційний; фінансовий.

2. У роботі узагальнено зарубіжний досвід реалізації інвестиційної політики та формування інвестиційного потенціалу регіону. Зарубіжний досвід формування інвестиційного потенціалу регіону свідчить про те, що успіх регіональних інвестиційних процесів пов'язаний із знаходженням гнучкого співвідношення участі в них приватних змішаних та громадських організацій. Багато в чому успіху сприяє система так званого координаційного управління, яка передбачає узгодженість дій усіх учасників інвестиційної діяльності у регіоні. Зарубіжна практика формування інвестиційного потенціалу у регіоні ілюструє те, що у функції держави (відповідних урядових організацій) входить сприяння координації

управління регіональною програмою та створення ефективного механізму її реалізації.

3. Інвестиційний потенціал України є питанням першої необхідності під час планування розвитку зовнішніх напрямів розвитку економіки. Сучасна політика уряду націлена на утвердження привабливого інвестиційного клімату держави, що помітно в економічному плануванні та стратегічних напрямках законотворчої й регуляторної діяльності. Залучення іноземних інвестицій є інструментом подолання дефіциту капіталу для забезпечення сталого економічного розвитку. Однак це ще й активне залучення іноземних практик ведення бізнесу, що збагачує досвід процесуальної організації української економіки, ще почасти стримуваної радянськими штампами, що сьогодні є абсолютними анахронізмами й несуть загрозу.

4. У роботі також узагальнено методики оцінки інвестиційного потенціалу регіону. Існує велика різноманітність методик, що розрізняються як з точки зору методів проведеної оцінки, так і із позиції методологічного підходу. Усі методики припускають розгляд групи різноманітних факторів, що впливають на потенціал країн (регіонів) як об'єктів інвестування. Кількість факторів, їх склад, способи оцінки (кількісні, якісні), методи виміру (експертні, статистичні), ваги суттєво різняться та відображають позицію певної методики, її авторів та специфіку застосування.

5. Поряд з іншим, обґрунтовано, що під механізмом реалізації регіональної інвестиційної політики необхідно розуміти сукупність інструментів (методів, моделей), за допомогою яких органи державного управління впливають на учасників інвестиційного процесу з метою вирішення першочергових завдань соціально-економічного розвитку регіону. До основних цілей функціонування запропонованого механізму відносяться: мобілізація інвестиційних ресурсів у регіоні; формування інвестиційних потоків та спрямування їх у сектори та галузі економіки, де

забезпечується найбільша ефективність вкладень; підвищення ефективності використання інвестицій; прогрес інвестиційної активності у регіоні.

6. Запропоновані шляхи активізації інвестиційного клімату України, забезпечать фундаментальний розвиток економіки нашої країни, а також зможуть закріпити та покращитися її стабільність, зменшиться ризик довгострокових кредитів, а значить буде реалізовано багато проєктів, розрахованих на покращення соціальної сфери, що у свою чергу зменшить соціальну напруженість у країні. Шляхи активізації інвестиційного клімату дозволять поглибитись в інвестиційний процес з метою подальших розробок ефективної інвестиційної стратегії спрямованої на покращення інвестиційної діяльності в Україні.

Запропонована стратегія розвитку інвестиційних процесів у регіоні орієнтована на структурування та визначення послідовності діяльності з розвитку інвестиційного процесу. Вона передбачає виявлення мети, об'єкта, суб'єкта, предмета інвестиційного процесу; виділяє завдання, принципи та напрямки інвестиційного процесу; визначає напрями діяльності з реалізацію стратегії розвитку інвестиційного процесу; містить алгоритм прийняття рішень залежно від досягнутого результату. Вивчено структуру інвестиційного потенціалу регіону, що дозволило виявити його впливом геть розвиток інвестиційного процесу у регіоні. Представлені напрями розвитку інвестиційного процесу можуть бути легко адаптовані до особливостей регіону та будь-якого сектора економіки залежно від його пріоритетності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cheney, D. (2017). Innovation and Entrepreneurship Ecosystem Diagnostic. Ukraine. The World Bank. [https://documents1.worldbank.org/curated/en/126971509628933853/pdf/2-11-2017-14-55-6-Ukraine Innovation and Entrepreneurship Ecosystem Diagnostic.pdf](https://documents1.worldbank.org/curated/en/126971509628933853/pdf/2-11-2017-14-55-6-Ukraine%20Innovation%20and%20Entrepreneurship%20Ecosystem%20Diagnostic.pdf) (2021, May, 13)
2. Chorna-Bokhniak, N., Ignatenko, O. (2019).
3. Implementation of Investment Instruments at the regional and municipal levels. Case study. Federation of Canadian Municipalities; International Technical Assistance Project “Partnership for Local Economic Development and Democratic Governance”. http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Case_Study_PLEDDG_Investments-ENG.pdf (2021, May, 21)
4. Makhosheva S.A., Mambetova F.A., Shogenova F.O., Kastuyeva A.O., Shaduyeva E.C. Role of E-commerce in economic regions of Russia // Journal of Internet Banking and Commerce. 2015. V. 20. No. S1. S. 001.
5. Makhosheva S.A., Rud N.Y., Kandrokova M.M., Israilov M.V., Shinahova F.B. The paradigm of sustainable development and innovation in the region. Revista Espacios. Vol 39, Año 2018, Número 47, Pág. 28. Recuperado de: <http://www.revistaespacios.com/a18v39n47/18394728.html>
6. Svetlana A. Tumenova, Marina M. Kandrokova, Salima A. Makhosheva, Gumar H. Batov, Svetlana V. Galachieva. Organizational Knowledge and its Role in Ensuring Competitiveness of Modern Socio-Economic Systems. Revista Espacios. Vol 39, Año 2018, Número 26, Pág. 12. Recuperado de: <http://www.revistaespacios.com/a18v39n26/18392633.html>
7. UkraineInvest. (2020). Invest in Ukraine Now. <https://norway.mfa.gov.ua/storage/app/sites/58/uploaded-files/4-ukrainenow-investment-brochure.pdf> (2021, May, 13)
8. Zelenskyy, V. (2020). Ukraine is open to the world as an investment harbor in the time of change. Official website of the President of Ukraine.

<https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-vidkrita-dlya-svitu-yak-investicijnagavan-u-chas-z-65513> (2021, May, 13)

9. Бандура Т. І. Інвестиційний потенціал регіону: сутність та основні підходи до його визначення / Т. І. Бандура // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2017. - Вип. 5. - С. 60-63.
10. Батов Г.Х., Махошева С.А., Кандрокова М.М. Модель управления устойчивым развитием знаний в горном макрорегионе с использованием искусственного интеллекта и интегрированных информационных систем // Известия Кабардино-Балкарского научного центра РАН. 2018. № 6 (87). Т. 2.
11. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : учебн. курс / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
12. Боговиз, А.В. Инновационные процессы в российской экономике: проблемы и направления развития / А.В. Боговиз, С.И. Межов // Экономика устойчивого развития. – 2014. – №2 (18). – С. 21–28.
13. Бугар А. А. Роль інноваційного потенціалу країни у формуванні її міжнародного іміджу та інвестиційної привабливості / А. А. Бугар // Гілея: науковий вісник. - 2019. - Вип. 144(3). - С. 15-18.
14. Васильців Т. Г. Обґрунтування джерел фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційного потенціалу технологічної конкурентоспроможності суб'єктів реального сектору економіки України / Т. Г. Васильців, В. В. Зайченко, Ю. В. Денисюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2019. - № 2. - С. 80-87.
15. Ватутина О., Вертакова Ю. Создание отраслевой интегрированной структуры для повышения инвестиционной привлекательности отрасли промышленности // РИСК: ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. 2010. № 1. С. 243-246.
16. Вергелюк Ю. Ю. Інвестиційний потенціал регіонів України / Ю. Ю. Вергелюк, І. С. Бур, І. А. Кобзар // Збірник наукових праць

- Університету державної фіскальної служби України. - 2018. - № 1. - С. 12-24.
- 17.Волік М. А. Сучасні тенденції реалізації інвестиційного потенціалу України / М. А. Волік // Науковий вісник Полісся. - 2019. - № 1. - С. 103-109.
- 18.Волік М. А. Теоретичні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу / М. А. Волік // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2018. - Т. 23, Вип. 5. - С. 29-34.
- 19.Волік М. А. Концептуальні засади державного регулювання інвестиційного потенціалу / М. А. Волік // Бізнес-навігатор. - 2018. - Вип. 6. - С. 32-38.
- 20.Волік М. А. Формування механізму державного регулювання інвестиційного потенціалу [Електронний ресурс] / М. А. Волік // Причорноморські економічні студії. - 2018. - Вип. 36(1). - С. 39-43.
- 21.Воробьев Ю.Н. Инвестирование: уч.п. / Ю.Н. Воробьев, Е.И. Воробьева. – Симферополь: Таврия, 2004. – 340 с.
- 22.Галачиева С.В., Махошева С.А. Формування ефективного інвестиційного механізму в регіоні URL: <https://www.kbncran.ru/wp-content/uploads/2020/01/Gal-15.pdf>
- 23.Гедз М. Й. Інвестиційний складник ресурсного потенціалу регіону [Електронний ресурс] / М. Й. Гедз, І. В. Бакум // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2017. - Вип. 27(2). - С. 93-96.
- 24.Голайдо И.М. Инвестиционный потенциал региона / И.М. Голайдо // Региональная экономика: теория и практика. – 2008. – № 17. – С. 59-68.
- 25.Євдокімов Ф.І. Дослідження категорії «економічний потенціал промислового підприємства» / Ф.І. Євдокімов, О.В. Мізіна // Наукові

- праці ДонНТУ. Серія економічна. – Донецьк : ДонНТУ, 2004. – С. 54 – 59.
26. Захарова С.В. Систематизация чинников региональной инвестиционной активности / С.В. Захарова, В.В. Золотарчук // Ученые заметки ТОГУ. – 2018. – Т. 9. № 2. – С. 12-18.
27. Крамаренко І. С. Інфраструктурно-трансформаційні процеси формування та розвитку інвестиційного регіонального потенціалу / І. С. Крамаренко, І. О. Іртищева, О. Ф. Сєнкевич, О. О. Топчій, Д. С. Войт // Бізнес Інформ. - 2020. - № 3. - С. 67-74.
28. Крамаренко І. С. Прокопець Л. В. Вплив демографічних процесів на формування інвестиційного потенціалу України / Л. В. Прокопець, А. М. Бабчук, К. І. Рудько // Бізнес-навігатор. - 2019. - Вип. 5-2. - С. 65-70.
29. Крамаренко К. М. Сучасні підходи до формування і використання інвестиційного потенціалу країни / К. М. Крамаренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2017. - Вип. 27(1). - С. 59-61.
30. Кришталь Т. М. Інвестиційний потенціал регіону як основа забезпечення його сталого розвитку / Т. М. Кришталь, К. Лаглер, О. Г. Підвальна // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. - 2018. - № 5. - С. 13-18.
31. Латинін М.А. Державне регулювання інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України / М.А. Латинін // Управління інноваційною діяльністю в умовах глобалізації : [монографія] / М.А. Латинін, С.В. Майстро, В.Ю. Бабаєв та ін. ; за заг. ред. д.держ. упр., проф. М.А. Латиніна. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2012. – С. 138–152.
32. Латинін М.А. Розвиток інвестиційного потенціалу регіону як об'єкт державного управління / М.А. Латинін, О.В. Думенко // Право та

- державне управління. Зб. наук. праць. – Запоріжжя, 2010. – № 1. – С. 130 – 134
33. Мартиненко В. До питання про визначення інвестиційного потенціалу економіки України / В. Мартиненко // Зб. наук. праць УАДУ. – 2000. – Вип. 2. – Ч.IV. – 516 с.
34. Махошева С.А., Кандрокова М.М., Арамисова З.Т., Шидова Л.Х. Цифровая экономика и формирование новой архитектуры региональных социально-экономических систем // Известия Кабардино-Балкарского научного центра РАН. 2018. № 6 (86). Т. 2.
35. Можайкіна Н. В. Регіональні особливості формування та реалізації інвестиційного потенціалу економіки України / Н. В. Можайкіна // Економічна теорія та право. - 2019. - № 1. - С. 89-103.
36. Моргачов І. В. Потенціал використання інвестиційної ємності регіону / І. В. Моргачов // Проблеми економіки. - 2018. - № 4. - С. 105-111. - Режим
37. Мякшин В.Н. Механизмы формирования инвестиционного потенциала региона в условиях дефицита финансирования / В.Н. Мякшин // Региональная экономика: теория и практика. – 2012. – № 48. – С. 12-22
38. Онишко С.В. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку економіки України / С.В. Онишко // Фінанси України. – 2003. – № 6. – С. 67 – 74
39. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні : монографія / А.А. Пересада – К.: «Лібра» ТОВ, 1998. – 392 с.
40. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом / А.А. Пересада – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
41. Пілько А. Д. Модель оцінки інвестиційного потенціалу регіону / А. Д. Пілько, Г. Д. Грабовецька // Проблеми економіки. - 2017. - № 4. - С. 219-224. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2017_4_28

42. Рагулина, Ю.В. Отраслевые особенности инвестиционного процесса / Ю.В. Рагулина // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2012. – №4. – С. 49–54.
43. Рагулина, Ю.В. Пространственная интеграция территорий / Ю.В. Рагулина, А.В. Богомолов // Наука и современность. – 2013. – №24. – С. 163–167.
44. Растова, Ю.И. Методические основы прогнозной оценки объема инвестирования в инновационные проекты / Ю.И. Растова, С.И. Межов // Вестник ИНЖЭКОНа. Серия: Экономика. – 2014. – №2 (69). – С. 78–83.
45. Ретроспективний аналіз формування та розвитку інвестиційного потенціалу в умовах нестабільності / І. С. Крамаренко, Д. С. Войт, Н. О. Прокопенко, Є. С. Клецов, Ю. Ю. Кльоц // Агросвіт. - 2020. - № 7. - С. 102-110.
46. Руденко О. А. Сучасні тенденції формування інвестиційного потенціалу національної економіки і окремих його складників / О. А. Руденко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2019. - Вип. 33. - С. 48-53.
47. Синіговець О.М. Управління інвестиційним процесом на підприємстві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.02 «Підприємництво, менеджмент та маркетинг» / О.М. Синіговець. – Харків. – 2001. – 36 с.
48. Сігайов А. А. Оцінка інвестиційного потенціалу України / А. А. Сігайов, В. В. Круговий // Формування ринкових відносин в Україні. - 2018. - № 12. - С. 40-47.
49. Сілакова Г.В. Джерела інвестиційної діяльності та формування їх структури на підприємствах кондитерської промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04

- «Економіка та управління підприємствами (харчова промисловість)» / Г.В. Сілакова. – Київ. – 2009. – 24 с.
50. Строителева, Е.В. Стратегии инвестирования инновационного проекта / Е.В. Строителева, О.М. Нежинский // Социально-экономическое развитие общества в координатах XXI в.: традиции и инновации : сборник статей / под ред. Т.Г. Строителевой. – Барнаул : Изд-во ААЭП, 2014. – С. 43–47.
51. Сукач О. М. Інвестиційний потенціал національної економіки [Електронний ресурс] / О. М. Сукач // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент. - 2018. - № 1. - С. 37-44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsuetm_2018_1_7
52. Сукач О. М. Проблемні аспекти реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки / О. М. Сукач // Економіка. Фінанси. Право. - 2018. - № 6(1). - С. 49-52.
53. Ткачук В.Р. Організаційний механізм формування та нарощування інвестиційного потенціалу регіону: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05 / В.Р. Ткачук; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю.Кондратюка. – Полтава, 2008. – 19 с.
54. Ульяновченко О.В. Інвестиційний процес і його складові елементи / О.В. Ульяновченко // Ефективна економіка. – 2010. – № 11. – С. 26-30.
55. Шваков Е.Е. Инвестиционный механизм на территориях регионального развития / Е.Е. Шваков // Известия Алтайского государственного университета. – 2014. – №2-1 (82). – С. 313– 316.
56. Шуваева А.И., Ивушкина И.Е., Федотова Г.В. Методики оценки инвестиционного потенциала региона. Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. №7 (17). 2016. – С.352-356.
57. Щелкунов В.І. Виробничий потенціал України. Стратегія формування та використання / В.І. Щелкунов. – К. : Наукова думка, 1999. – 238 с.

Виконав:

студент магістратури за
спеціальністю 281 Публічне
управління та адміністрування
заочної форми навчання

« ____ » _____ 2021 р.

Підпис

Віталій ПРОДОЛОБА

Ініціали, прізвище

Науковий керівник:

« ____ » _____ 2021 р.

Підпис

Людмила ВАГАНОВА

Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:

« ____ » _____ 2021 р.

Підпис

Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ

Ініціали, прізвище